

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему: “Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом за податками й
платежами”

Виконала: студентка групи ОО-41
спеціальності 071 “Облік і оподаткування”
Дем’янів Ольга Юріївна

Керівник к.е.н., доцент кафедри обліку і
оподаткування Івасюк Н.Б.

Рецензент к.е.н., доцент кафедри фінансів
Кохан І.В.

Івано-Франківськ – 2025

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

(підпис)

Баланюк І.Ф.

(прізвище, ініціали)

“ 7 ” листопада 2024 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА**

Дем'янів Ольги Юріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом за податками й платежами»

керівник роботи Івасюк Надія Богданівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування

2. Перелік питань, які потрібно розробити:

- розкрити сутність розрахунків з бюджетом за податками і платежами та їх значення в економіці держави
- дослідити класифікацію розрахунків з бюджетом за податками і платежами та принципи організації податкового обліку
- висвітлити нормативно-правову базу обліку та аудиту податкових зобов'язань і платежів
- розглянути первинний облік розрахунків з бюджетом за податками і платежами
- проаналізувати синтетичний та аналітичний облік податкових зобов'язань і платежів
- розкрити удосконалення обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами
- проаналізувати методику проведення аудиту податкових розрахунків і платежів підприємства

— дослідити аналіз ефективності сплати податків і платежів та дотримання податкової дисципліни.

1. Дата видачі завдання _____ 04.12.2024 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Розділ 1. Теоретичні основи обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом за податками і платежами	17.02.2025 р.	виконано
2	Розділ 2. Методика обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами	18.03.2025 р.	виконано
3	Розділ 3. Концептуальні аспекти аудиту та аналізу розрахунків з бюджетом за податками і платежами	21.04.2025 р.	виконано

Студент

(підпис)

Дем'янів О.Ю.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Івасюк Н.Б.
(прізвище та ініціали)

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

ВІДГУК
на кваліфікаційну роботу

студентки групи ОО-41

Дем'янів Ольги Юріївни

на тему: ***“Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом за
податками й платежами”***

Ринкові умови господарювання, з метою прийняття ефективних управлінських рішень, визначають необхідність вивчення підприємству внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на його діяльність. Серед останніх важливе значення належить податковому законодавству, яке часто зазнає змін. Встановлені державою види та розміри податків є зовнішнім фактором, що впливає на ефективність економічної діяльності господарюючих суб'єктів. Формування внутрішньої податкової політики підприємства, з точки зору оптимізації податкових платежів та вибору системи оподаткування, є важливим управлінським завданням. Саме від організації їх обліку, аудиту та аналізу залежить своєчасність і правильність розрахунків з бюджетом за податками й платежами, що зумовлює актуальність даної кваліфікаційної роботи.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних, методичних і практичних питань обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом за податками й платежами; визначення напрямів удосконалення за обраним напрямом дослідження на прикладі ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”.

Основні положення та пропозиції роботи мають рекомендаційний характер з метою їх подальшого практичного застосування.

У роботі доцільно було приділити увагу особливостям міжнародного досвіду обліку розрахунків з бюджетом за податками й платежами підприємств.

Однак дане зауваження має рекомендаційний характер і не знижує наукову і практичну цінність проведеного наукового дослідження.

Бакалаврська робота Дем'янів Ольги Юріївни на тему “Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом за податками й платежами” є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом та оформленням відповідає вимогам, що визначені до такого виду робіт, а її автор заслуговує на присудження першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 “Облік і оподаткування”.

Робота допускається до захисту з оцінкою “відмінно”.

Науковий керівник:

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Надія ІВАСІЮК

“23” травня 2025 р.

РЕЦЕНЗІЯ
на бакалаврську роботу

студентки економічного факультету
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
групи ОО-41

Дем'янів Ольги Юріївни

на тему:

***“Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом за податками й
платежами”***

Актуальність теми. Актуальність обраної теми бакалаврської роботи зумовлена важливістю забезпечення ефективної системи податкових розрахунків у сучасних умовах нестабільного податкового середовища в Україні. Облік, аналіз і аудит розрахунків з бюджетом є основою фінансової стабільності підприємств і формування державного бюджету. Ураховуючи часті зміни у податковому законодавстві та вимоги до прозорості звітності, дослідження даної теми є вкрай своєчасним та значущим для економіки.

Мета та об'єкт дослідження. Метою роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом. Об'єктом дослідження виступає діяльність підприємства ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, що є репрезентативним прикладом компанії в галузі добувної промисловості.

Зміст і структура роботи. Робота логічно структурована і складається з трьох розділів, у яких послідовно розкрито теоретичні, методичні та практичні аспекти теми. Автором детально проаналізовано нормативно-правову базу, представлено методику обліку та проведення аудиту податкових розрахунків, обґрунтовано шляхи їх вдосконалення. Слід відзначити глибину аналітичної частини та обґрунтованість зроблених висновків.

Самостійні розробки і пропозиції автора. В роботі запропоновано низку практичних рекомендацій щодо покращення системи обліку та аудиту розрахунків з бюджетом на підприємстві, зокрема удосконалення використання електронних сервісів, аналітичного обліку та систем внутрішнього аудиту. Ці пропозиції є обґрунтованими і мають практичну цінність.

Загальний висновок. Бакалаврська робота Дем'янів Ольги Юріївни на тему “Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом за податками й платежами” є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом та оформленням відповідає вимогам, що визначені до такого виду робіт, а її автор заслуговує на присудження першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 “Облік і оподаткування”.

Робота допускається до захисту з оцінкою “відмінно”.

Рецензент:

Кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Ірина КОХАН

“23” травня 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ	6
1.1. Суть розрахунків з бюджетом за податками і платежами та їх значення в економіці держави.....	6
1.2. Класифікація розрахунків з бюджетом за податками і платежами та принципи організації податкового обліку	11
1.3. Нормативно-правова база обліку та аудиту податкових зобов'язань і платежів.....	17
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ	24
2.1. Первинний облік розрахунків з бюджетом за податками і платежами.	24
2.2. Синтетичний та аналітичний облік податкових зобов'язань і платежів	32
2.3. Удосконалення обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами	40
РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ	47
3.1. Методика проведення аудиту податкових розрахунків і платежів підприємства.....	47
3.2. Аналіз ефективності сплати податків і платежів та дотримання податкової дисципліни	52
3.3. Виявлення порушень та шляхи вдосконалення аудиту розрахунків з бюджетом за податками і платежами	58
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ВСТУП

Розрахунки з бюджетом за податками й платежами є основою фінансових взаємовідносин між державою та суб'єктами господарювання, що забезпечує формування значної частини доходів державного бюджету та відіграє важливу роль у реалізації економічної політики держави. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що ефективна організація обліку, аналізу та аудиту податкових розрахунків дозволяє підприємствам своєчасно та в повному обсязі виконувати податкові зобов'язання, уникати штрафних санкцій, оптимізувати податкове навантаження в межах правового поля та забезпечувати стабільний розвиток. В умовах постійних змін податкового законодавства України особливої актуальності набуває удосконалення методики обліку та аудиту розрахунків з бюджетом, що дозволить підвищити достовірність фінансової звітності та ефективність податкового планування.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом за податками й платежами на прикладі підприємства ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”.

Для досягнення поставленої мети визначено наступні завдання:

- 1) розкрити сутність розрахунків з бюджетом за податками і платежами та їх значення в економіці держави;
- 2) дослідити класифікацію розрахунків з бюджетом та принципи організації податкового обліку;
- 3) проаналізувати нормативно-правову базу обліку та аудиту податкових зобов'язань;
- 4) дослідити методику первинного обліку розрахунків з бюджетом на підприємстві;
- 5) охарактеризувати особливості синтетичного та аналітичного обліку податкових зобов'язань і платежів;

- 6) запропонувати шляхи удосконалення обліку розрахунків з бюджетом;
- 7) розробити методику проведення аудиту податкових розрахунків;
- 8) здійснити аналіз ефективності сплати податків і дотримання податкової дисципліни;
- 9) виявити порушення та запропонувати шляхи вдосконалення аудиту розрахунків з бюджетом.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом за податками й платежами. Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом в умовах господарювання підприємства нафтогазової галузі.

У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема: системний підхід – для розкриття сутності розрахунків з бюджетом та їх значення в економіці; методи аналізу та синтезу – для дослідження класифікації податків і платежів та принципів організації податкового обліку; порівняльний аналіз – для вивчення нормативно-правової бази обліку та аудиту податкових зобов'язань; метод документування – для дослідження первинного обліку розрахунків з бюджетом; методи узагальнення та групування – для характеристики синтетичного та аналітичного обліку податкових зобов'язань; методи економічного аналізу – для проведення аналізу ефективності сплати податків; методи аудиту – для розробки методики аудиту податкових розрахунків і платежів та виявлення типових порушень; методи моделювання – для обґрунтування шляхів удосконалення обліку та аудиту розрахунків з бюджетом.

Інформаційною базою дослідження послужили законодавчі та нормативно-правові акти України, що регламентують порядок оподаткування та ведення обліку розрахунків з бюджетом, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем обліку, аналізу та аудиту податкових

зобов'язань, матеріали наукових конференцій і семінарів, дані фінансової та податкової звітності підприємства ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, результати власних досліджень автора. Особливу увагу приділено аналізу Податкового кодексу України, Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, а також внутрішнім документам підприємства, що регламентують порядок ведення обліку розрахунків з бюджетом.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для удосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом за податками й платежами на підприємстві ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, що дозволить підвищити ефективність управління податковими зобов'язаннями, оптимізувати податкове навантаження в межах правового поля, забезпечити своєчасність сплати податків до бюджету та уникнути штрафних санкцій за порушення податкового законодавства. Запропоновані методичні підходи до аудиту податкових розрахунків можуть бути використані для проведення внутрішнього аудиту на підприємстві та підготовки до зовнішніх податкових перевірок. Розроблені практичні рекомендації мають універсальний характер і можуть бути адаптовані до використання на інших підприємствах нафтогазової галузі.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і містить список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ

1.1. Суть розрахунків з бюджетом за податками і платежами та їх значення в економіці держави

Розрахунки з бюджетом за податками і платежами являють собою складну та багатогранну систему фінансово-економічних відносин між державою та суб'єктами господарювання, що формує основу фіскального механізму та забезпечує реалізацію перерозподільної функції фінансів у національній економіці. Ця система характеризується комплексним характером взаємодії між платниками податків та державними фіскальними органами, що здійснюється через механізм нарахування, декларування та сплати обов'язкових платежів до бюджетів різних рівнів відповідно до чинного податкового законодавства [7].

У макроекономічному контексті розрахунки з бюджетом за податками і платежами виступають ключовим інструментом державного регулювання економіки, забезпечуючи формування фінансових ресурсів для реалізації соціально-економічних функцій держави. Через механізм податкових надходжень відбувається акумулювання значної частини валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється для фінансування державних видатків, соціального забезпечення, реалізації інфраструктурних проектів та інших суспільно важливих цілей. Податкові надходження формують основну частину доходів державного та місцевих бюджетів, забезпечуючи фіскальну стійкість та економічну безпеку держави (рис. 1.1).

Економічна сутність розрахунків з бюджетом виявляється через їх функціональне призначення у фінансовій системі держави. Вони виступають механізмом трансформації частини доданої вартості, створеної суб'єктами господарювання, у централізовані фінансові ресурси держави. При цьому

відбувається не просто механічне перерахування коштів, а складний процес перерозподілу фінансових потоків, що супроводжується виникненням специфічних економічних відносин між платниками податків та державою. Ці відносини характеризуються імперативністю, обов'язковістю та регулярністю, що забезпечується системою державного податкового контролю.

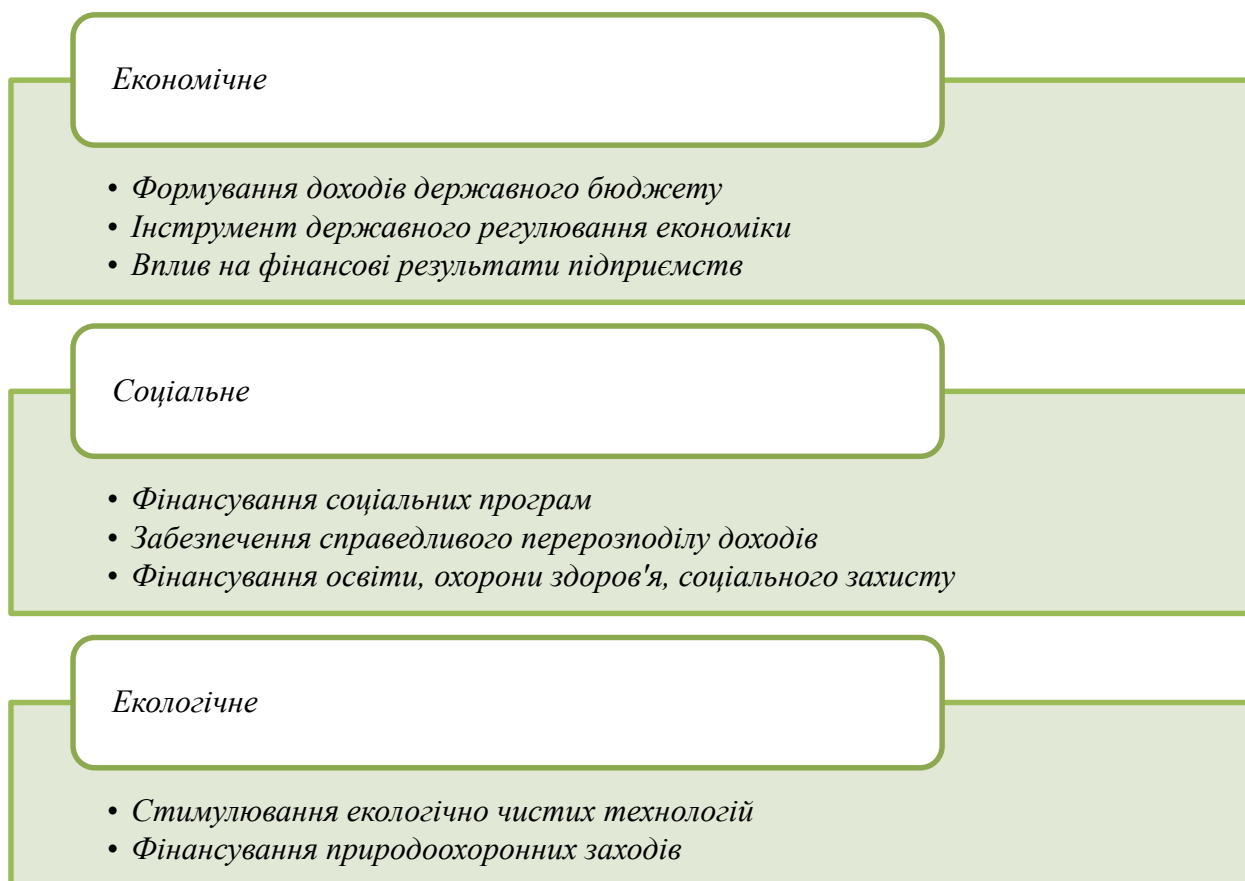

Рис. 1.1. Значення розрахунків з бюджетом за податками і платежами
Джерело: складено автором

З точки зору мікроекономіки, розрахунки з бюджетом становлять важливий елемент фінансово-господарської діяльності підприємств, впливаючи на їх фінансові результати та економічну ефективність. Податкові платежі формують значну частину витрат суб'єктів господарювання, впливають на ціноутворення, інвестиційну активність та конкурентоспроможність підприємств. Ефективна організація податкових

розрахунків дозволяє оптимізувати податкове навантаження в межах законодавства та забезпечити сталий розвиток підприємства.

Особливе значення в системі розрахунків з бюджетом має механізм податкового адміністрування, який забезпечує реалізацію принципів справедливості, рівномірності та обов'язковості оподаткування. Цей механізм включає процедури реєстрації платників податків, ведення податкового обліку, подання податкової звітності, здійснення податкових перевірок та застосування заходів відповідальності за порушення податкового законодавства. Ефективність податкового адміністрування безпосередньо впливає на повноту та своєчасність податкових надходжень до бюджету [17].

Розрахунки з бюджетом за податками і платежами також виконують важливу регулюючу функцію в економіці, виступаючи інструментом державної економічної політики. Через механізм податкових пільг, спеціальних режимів оподаткування та диференційованих ставок податків держава може стимулювати розвиток пріоритетних галузей економіки, підтримувати інноваційну діяльність, сприяти залученню інвестицій та створенню нових робочих місць. Водночас, посилення податкового навантаження може використовуватися для обмеження небажаних видів економічної діяльності або споживання певних товарів.

В сучасних умовах глобалізації економічних відносин система розрахунків з бюджетом набуває додаткової складності через необхідність врахування міжнародних аспектів оподаткування. Це включає питання уникнення подвійного оподаткування, протидії ухиленню від сплати податків через офшорні схеми, гармонізації податкового законодавства з міжнародними стандартами та забезпечення конкурентоспроможності національної податкової системи.

Значущим аспектом розрахунків з бюджетом є їх інформаційно-аналітичне забезпечення, що базується на використанні сучасних інформаційних технологій та систем електронного документообігу. Впровадження електронних сервісів подання податкової звітності,

автоматизованих систем адміністрування податків та електронних платіжних систем значно підвищує ефективність податкових розрахунків та знижує адміністративне навантаження на платників податків [2].

Соціальне значення розрахунків з бюджетом є фундаментальним аспектом функціонування сучасної держави, оскільки через механізм податкових надходжень здійснюється ефективний перерозподіл національного доходу між різними верствами населення та забезпечується фінансування критично важливих соціальних програм та послуг. Держава, акумулюючи податкові надходження, спрямовує їх на розвиток системи освіти, включаючи фінансування закладів дошкільної, середньої та вищої освіти, забезпечення функціонування медичних установ та реалізацію програм охорони здоров'я, підтримку соціально вразливих верств населення через систему соціальних виплат, пенсійне забезпечення та інші форми соціального захисту. Прогресивна система оподаткування, за якої ставки податків збільшуються відповідно до зростання доходів платників, виступає потужним інструментом зменшення економічної нерівності в суспільстві, оскільки забезпечує більше податкове навантаження на заможні верстви населення та відносно менше – на громадян з низьким рівнем доходів. Така система сприяє формуванню соціальної справедливості та стабільності в суспільстві, створюючи умови для сталого соціально-економічного розвитку та підвищення загального рівня життя населення.

В умовах глобальних екологічних викликів та зростаючої важливості захисту навколишнього середовища розрахунки з бюджетом трансформуються у потужний інструмент реалізації екологічної політики держави, спрямованої на досягнення цілей сталого розвитку та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь. Екологічні податки та збори формують економічну мотивацію для підприємств переглядати свої виробничі процеси та інвестувати в екологічно чисті технології, оскільки розмір податкових платежів безпосередньо залежить від рівня негативного впливу на довкілля. Підприємства, які впроваджують сучасні системи

очищення викидів, енергоефективні технології та раціональні методи використання природних ресурсів, отримують можливість значно зменшити своє податкове навантаження, що створює прямий економічний стимул для екологізації виробництва. Акумуляовані через систему екологічного оподаткування кошти формують фінансову базу для реалізації державних та місцевих програм охорони навколишнього середовища, відновлення порушених екосистем, збереження біорізноманіття та впровадження природоохоронних заходів, що в комплексі забезпечує системний підхід до вирішення екологічних проблем та досягнення балансу між економічним розвитком та збереженням природного середовища [26].

Таким чином, розрахунки з бюджетом за податками і платежами відіграють визначальну роль у забезпеченні стабільного функціонування фінансової системи держави, виступаючи ключовим механізмом формування бюджетних ресурсів та реалізації державної економічної політики. Ефективність цієї системи безпосередньо впливає на здатність держави виконувати свої соціально-економічні функції, забезпечувати національну безпеку та підтримувати стабільний економічний розвиток [3].

В сучасних умовах особливого значення набуває постійне вдосконалення нормативно-правової бази оподаткування, яка повинна відповідати динамічним змінам економічного середовища та міжнародним стандартам, а також впровадження сучасних інформаційних технологій, що забезпечують автоматизацію податкових процесів, спрощення податкового адміністрування та підвищення прозорості податкових розрахунків. Паралельно з технологічним розвитком критично важливим є формування високої податкової культури в суспільстві, що передбачає усвідомлення громадянами важливості сумлінної сплати податків, розуміння їх ролі у забезпеченні суспільного добробуту та готовність до конструктивної взаємодії з податковими органами, що в комплексі створює фундамент для ефективного функціонування податкової системи та сталого розвитку держави.

1.2. Класифікація розрахунків з бюджетом за податками і платежами та принципи організації податкового обліку

Класифікація розрахунків з бюджетом за податками і платежами представляє собою складну багаторівневу систему, що відображає різноманітні аспекти податкових відносин між державою та платниками податків. Систематизація цих розрахунків здійснюється за різними класифікаційними ознаками, що дозволяє глибше зрозуміти їх економічну природу та забезпечити ефективну організацію податкового обліку (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Класифікація податків і платежів

Джерело: складено автором

З точки зору рівня бюджетної системи розрахунки диференціюються на загальнодержавні та місцеві податки і платежі. Загальнодержавні податки і

платежі формують основний фінансовий фундамент держави, забезпечуючи реалізацію загальнонаціональних програм, фінансування державного апарату, національної безпеки та оборони, соціальних гарантій та інших державних функцій. До цієї категорії належать ключові бюджетоутворюючі податки, такі як податок на додану вартість, що забезпечує стабільні надходження до державного бюджету через механізм оподаткування споживання, податок на прибуток підприємств, який дозволяє державі отримувати частку від результатів підприємницької діяльності, акцизний податок на специфічні товари та мито, що регулює зовнішньоекономічну діяльність. Місцеві податки і збори, включаючи податок на нерухоме майно, єдиний податок для малого бізнесу та туристичний збір, забезпечують фінансову основу місцевого самоврядування та дозволяють територіальним громадам реалізовувати власні програми розвитку та вирішувати локальні проблеми [3]. З точки зору рівня бюджетної системи розрахунки диференціюються на загальнодержавні та місцеві податки і платежі. Загальнодержавні податки і платежі формують основний фінансовий фундамент держави, забезпечуючи реалізацію загальнонаціональних програм, фінансування державного апарату, національної безпеки та оборони, соціальних гарантій та інших державних функцій. До цієї категорії належать ключові бюджетоутворюючі податки, такі як податок на додану вартість, що забезпечує стабільні надходження до державного бюджету через механізм оподаткування споживання, податок на прибуток підприємств, який дозволяє державі отримувати частку від результатів підприємницької діяльності, акцизний податок на специфічні товари та мито, що регулює зовнішньоекономічну діяльність. Місцеві податки і збори, включаючи податок на нерухоме майно, єдиний податок для малого бізнесу та туристичний збір, забезпечують фінансову основу місцевого самоврядування та дозволяють територіальним громадам реалізовувати власні програми розвитку та вирішувати локальні проблеми [3].

За економічним змістом об'єкта оподаткування розрахунки з бюджетом класифікуються на податки на доходи, податки на споживання, податки на майно та ресурсні платежі. Кожна з цих категорій має свої особливості нарахування, обліку та адміністрування. Податки на доходи, представлені податком на прибуток підприємств та податком на доходи фізичних осіб, безпосередньо пов'язані з результатами економічної діяльності та забезпечують справедливий розподіл податкового навантаження відповідно до отриманих доходів. У свою чергу, податки на споживання, такі як ПДВ та акцизний податок, включаються до ціни товарів та послуг, що забезпечує їх автоматичне стягнення через механізм ціноутворення та перекладання податкового тягаря на кінцевого споживача. Податки на майно та ресурсні платежі доповнюють податкову систему, забезпечуючи оподаткування статичних об'єктів власності та використання природних ресурсів, що створює додаткові джерела наповнення бюджету та стимулює ефективне використання майна та природних ресурсів.

Класифікація податкових розрахунків за механізмом справляння на прямі та непрямі податки відображає фундаментальні відмінності у способах перерозподілу доходів через податкову систему. Прямі податки встановлюють безпосередній зв'язок між економічними результатами діяльності платника податків та його податковими зобов'язаннями, що забезпечує реалізацію принципу соціальної справедливості в оподаткуванні. До цієї категорії належать податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на нерухоме майно та інші платежі, розмір яких прямо залежить від фінансових показників діяльності або вартості майна платника. Такий механізм оподаткування дозволяє враховувати реальну платоспроможність платників та забезпечує прогресивність податкової системи.

Непрямі податки функціонують за принципово іншим механізмом, який передбачає включення податкового компонента до ціни товарів та послуг на всіх етапах їх виробництва та реалізації. Характерною особливістю

цього виду податків є перекладання фактичного податкового навантаження з виробника чи продавця на кінцевого споживача, який сплачує податок у складі роздрібної ціни товару. Податок на додану вартість та акцизний податок є класичними прикладами непрямого оподаткування, що забезпечують стабільні надходження до бюджету незалежно від фінансових результатів діяльності підприємств. Така система оподаткування має свої переваги, зокрема простоту адміністрування та регулярність надходжень, проте може призводити до регресивного ефекту, оскільки споживачі з різним рівнем доходу сплачують однакову суму податку при придбанні одних і тих самих товарів [17].

Важливим елементом класифікації розрахунків з бюджетом є їх поділ за строками сплати на поточні та прострочені податкові зобов'язання. Це має значення для організації контролю за своєчасністю розрахунків з бюджетом та планування грошових потоків підприємства. Прострочені податкові зобов'язання призводять до нарахування штрафних санкцій та пені, що збільшує фінансове навантаження на платника податків.

Принципи організації податкового обліку базуються на фундаментальних засадах бухгалтерського обліку, але мають свою специфіку, обумовлену вимогами податкового законодавства. Основоположним принципом є достовірність відображення податкових зобов'язань та податкового кредиту, що забезпечується через документальне підтвердження господарських операцій та їх відповідність вимогам податкового законодавства (рис. 1.3).

Принцип безперервності в системі податкового обліку виступає фундаментальною основою для забезпечення належного відображення господарських операцій та їх впливу на податкові зобов'язання суб'єкта господарювання. Цей принцип реалізується через постійний моніторинг та систематичне документування всіх операцій, які мають податкові наслідки, що дозволяє формувати повну та достовірну інформаційну базу для визначення податкових зобов'язань. Особливого значення набуває

взаємозв'язок між принципом безперервності та принципом нарахування і відповідності доходів і витрат, який забезпечує правильне визначення податкової бази та моменту виникнення податкових зобов'язань, що є критично важливим для достовірного відображення податкових розрахунків у обліку та звітності.

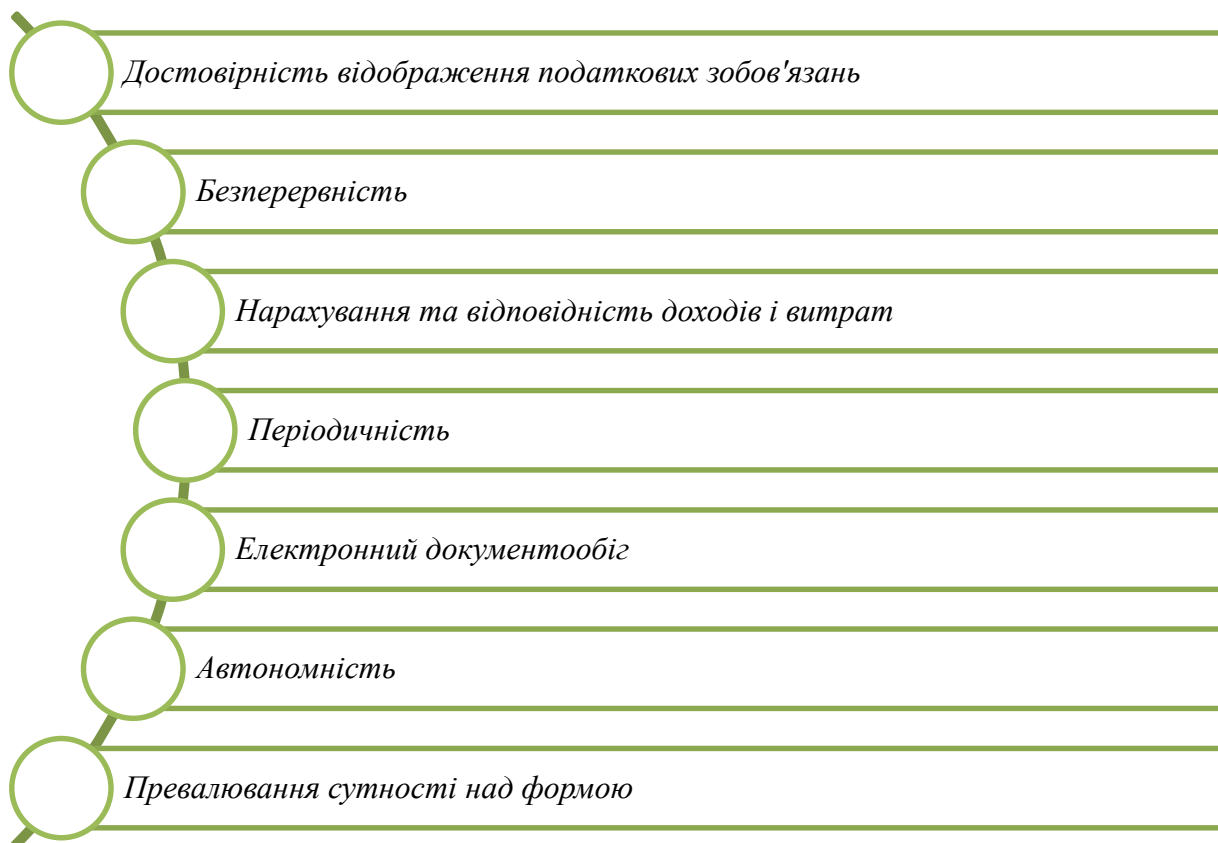

Рис. 1.3. Принципи податкового обліку

Джерело: складено автором

Принцип періодичності в організації податкового обліку забезпечує систематичність та впорядкованість процесу формування та подання податкової звітності відповідно до встановлених законодавством термінів. Диференціація податкових періодів за різними видами податків та категоріями платників - місячні, квартальні та річні - створює гнучку систему податкового адміністрування, яка враховує специфіку різних податків та особливості діяльності платників. Своєчасність подання податкової звітності та сплати податкових зобов'язань є ключовим фактором ефективного

функціонування податкової системи, оскільки забезпечує регулярність надходжень до бюджету та дозволяє уникнути застосування фінансових санкцій за порушення податкового законодавства [7].

В умовах стрімкої діджиталізації економічних процесів принцип електронного документообігу трансформується у ключовий елемент сучасної системи податкового адміністрування. Впровадження електронних систем подання податкової звітності, автоматизованої системи реєстрації податкових накладних та електронного документообігу створює якісно нові можливості для оптимізації процесів податкового обліку та звітності. Використання сучасних інформаційних технологій не лише підвищує ефективність податкового адміністрування через скорочення часу на обробку документів та зменшення кількості помилок, але й забезпечує значну економію ресурсів підприємств на ведення податкового обліку, створюючи передумови для підвищення загальної ефективності системи оподаткування [2].

Принцип автономності в системі податкового обліку виступає фундаментальною концепцією, яка забезпечує методологічну незалежність податкових розрахунків від інших облікових підсистем підприємства. Це дозволяє формувати окрему інформаційну базу для цілей оподаткування, враховуючи специфічні вимоги податкового законодавства та особливості визначення податкових зобов'язань. При цьому автономність податкового обліку не означає його повну ізоляцію від бухгалтерського обліку - навпаки, передбачається систематичне узгодження показників фінансової та податкової звітності для забезпечення достовірності та прозорості звітних даних. Особливої актуальності цей принцип набуває в контексті існування податкових різниць, які виникають внаслідок відмінностей у методологічних підходах до визначення доходів, витрат та інших показників у бухгалтерському та податковому обліку.

Принцип превалювання сутності над формою відображає сучасний підхід до організації податкового обліку, який базується на пріоритеті

економічного змісту господарських операцій над їх юридичним оформленням. Цей принцип має критичне значення для правильної кваліфікації операцій в цілях оподаткування та визначення об'єктів оподаткування, оскільки дозволяє розкрити реальний економічний зміст транзакцій незалежно від формальних аспектів їх документального оформлення. Такий підхід є потужним інструментом у боротьбі з податковими схемами та спробами ухилення від оподаткування, оскільки дозволяє податковим органам та аудиторам аналізувати реальну економічну сутність операцій та виявляти випадки штучного структурування транзакцій з метою мінімізації податкових зобов'язань [14].

Таким чином, класифікація розрахунків з бюджетом за податками і платежами та принципи організації податкового обліку формують комплексну систему, що забезпечує ефективне функціонування механізму податкових відносин між державою та платниками податків. Розуміння цих аспектів є необхідною умовою правильної організації податкового обліку та забезпечення дотримання податкового законодавства.

1.3. Нормативно-правова база обліку та аудиту податкових зобов'язань і платежів

Нормативно-правова база обліку та аудиту податкових зобов'язань і платежів представляє собою складну ієрархічну систему законодавчих та підзаконних актів, що регулюють відносини у сфері оподаткування, бухгалтерського обліку та аудиту. На вершині цієї ієрархії знаходиться Конституція України, яка встановлює базові принципи податкової системи та визначає обов'язок кожного громадянина сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Саме Конституція закладає правові основи для створення та функціонування податкової системи, забезпечуючи принципи справедливості, рівності та законності оподаткування.

Податковий кодекс України [18] є фундаментальним нормативно-правовим актом у сфері оподаткування, який систематизує та уніфікує податкове законодавство. Цей документ регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, порядок їх адміністрування, права та обов'язки платників податків, компетенцію контролюючих органів, повноваження та обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків, а також відповідальність за порушення податкового законодавства. Особливе значення мають положення Податкового кодексу, що регламентують порядок ведення податкового обліку та складання податкової звітності. Податковий кодекс містить детальні вимоги щодо обчислення та сплати кожного виду податку, визначає податкові періоди, строки подання звітності та сплати податкових зобов'язань, що має безпосередній вплив на організацію бухгалтерського обліку. Крім того, Податковий кодекс встановлює правила визначення податкових різниць при обчисленні податку на прибуток, що потребує відповідного відображення в обліку та створює передумови для виникнення відстрочених податкових активів та зобов'язань.

Важливим нормативним документом у сфері оподаткування зовнішньоекономічної діяльності є Митний кодекс України, який регламентує порядок справляння мита та інших митних платежів. Мито, будучи одним із видів загальнодержавних податків, має свої особливості обчислення та сплати, які детально визначені в Митному кодексі. Цей документ встановлює порядок визначення митної вартості товарів, застосування пільг зі сплати мита, а також процедури митного оформлення, що прямо впливає на організацію обліку зовнішньоекономічних операцій та формування податкових зобов'язань з мита та інших податків, що сплачуються при імпорті товарів [21].

Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [22] встановлює правові засади регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку, в тому числі в частині відображення податкових

зобов'язань та платежів. Цей закон визначає основні принципи бухгалтерського обліку, вимоги до фінансової звітності, порядок її складання та подання, що має безпосередній вплив на організацію обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами. Крім того, Закон регламентує порядок організації бухгалтерського обліку на підприємстві, що є основою для формування достовірної інформації про податкові зобов'язання та платежі.

Особливе значення для обліку податкових зобов'язань мають Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Зокрема, НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [23] встановлює загальні вимоги до формування фінансової звітності, в тому числі до відображення в ній інформації про податкові зобов'язання та платежі. Баланс (Звіт про фінансовий стан) містить статті, що відображають поточні зобов'язання з податку на прибуток та інші податкові зобов'язання. НП(С)БО 25 “Спрощена фінансова звітність” [24] визначає особливості формування фінансової звітності для суб'єктів малого підприємництва, що має вплив на відображення податкових зобов'язань у звітності таких підприємств. П(С)БО 17 “Податок на прибуток” [25] визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності. Цей стандарт встановлює порядок визначення та обліку тимчасових податкових різниць, відстрочених податкових активів та зобов'язань.

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування є ключовими нормативними документами, що визначають методологію обліку податкових зобов'язань та платежів. План рахунків передбачає окрему групу рахунків для обліку розрахунків з бюджетом (рахунок 64 “Розрахунки за податками й платежами”) [26], а Інструкція деталізує порядок ведення аналітичного обліку за кожним видом податку. Вона також встановлює кореспонденцію рахунків для відображення операцій з нарахування та сплати податків і зборів, що забезпечує єдиний

методологічний підхід до обліку податкових зобов'язань на підприємствах різних форм власності та галузей економіки.

Нормативне регулювання податкової соціальної пільги здійснюється не лише Податковим кодексом, але й рядом підзаконних актів. Зокрема, порядок застосування податкової соціальної пільги деталізується в Постанові Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку надання документів та їх складу при застосуванні податкової соціальної пільги”. Цей документ встановлює перелік осіб, які мають право на податкову соціальну пільгу, розмір пільги для різних категорій платників, а також порядок подання документів для її отримання. Податкова соціальна пільга впливає на розмір податку на доходи фізичних осіб, що утримується з заробітної плати працівників, і, відповідно, на організацію обліку розрахунків з бюджетом.

Поділ суб'єктів за системами оподаткування регламентується Податковим кодексом України [22], який визначає загальну систему оподаткування та спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Для платників єдиного податку Податковий кодекс встановлює окремі групи з різними ставками оподаткування та умовами застосування спрощеної системи. Крім того, особливості ведення обліку платниками єдиного податку визначаються Методичними рекомендаціями із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затвердженими наказом Міністерства фінансів України. Вибір системи оподаткування має суттєвий вплив на організацію обліку та аудиту податкових зобов'язань і платежів, оскільки визначає перелік податків і зборів, що сплачуються підприємством, порядок їх обчислення та сплати, а також форми і строки подання податкової звітності.

Нормативно-правове регулювання аудиту податкових зобов'язань і платежів базується на Законі України “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність” [21], який визначає правові засади здійснення аудиторської діяльності в Україні. Цей закон встановлює вимоги до суб'єктів аудиторської діяльності, порядок їх атестації та реєстрації, права та обов'язки

аудиторів при проведенні перевірок, в тому числі податкового аудиту. Міжнародні стандарти аудиту (МСА), які застосовуються в Україні як національні, визначають методологічні засади проведення аудиту, в тому числі перевірки податкових розрахунків. Особливе значення мають МСА, що регламентують порядок отримання аудиторських доказів, оцінку ризиків суттєвого викривлення та формування аудиторської думки щодо достовірності податкової звітності.

Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку, затверджені Міністерством фінансів України, деталізують порядок відображення в обліку операцій, пов'язаних з нарахуванням та сплатою податків і зборів. Вони містять типову кореспонденцію рахунків, методики розрахунку податкових зобов'язань та рекомендації щодо організації аналітичного обліку розрахунків з бюджетом. Ці документи хоч і не мають статусу обов'язкових до виконання, але відіграють важливу роль у формуванні єдиних підходів до організації обліку податкових зобов'язань та платежів на підприємствах різних галузей економіки.

На рівні підприємства нормативно-правове регулювання обліку та аудиту податкових зобов'язань здійснюється через систему внутрішніх документів: наказ про облікову політику, робочий план рахунків, графік документообігу, посадові інструкції працівників бухгалтерії та інші організаційно-розпорядчі документи. Ці документи конкретизують порядок ведення податкового обліку з урахуванням специфіки діяльності підприємства та обраної системи оподаткування. Наказ про облікову політику повинен містити положення щодо організації обліку податкових різниць, формування податкової звітності, застосування методів оцінки активів та зобов'язань, що впливають на визначення об'єкта оподаткування.

Особливе місце в системі нормативно-правового регулювання займають роз'яснення та листи Державної податкової служби України, які містять офіційну позицію контролюючого органу щодо застосування норм податкового законодавства. Хоча ці документи не мають статусу

нормативно-правових актів, вони відіграють важливу роль у формуванні єдиних підходів до трактування податкового законодавства та організації податкового обліку. Податкові консультації, що надаються контролюючими органами в індивідуальному порядку, мають важливе значення для формування облікової політики підприємства в частині оподаткування.

В умовах євроінтеграції України важливого значення набувають міжнародні угоди про уникнення подвійного оподаткування, які впливають на порядок оподаткування та обліку міжнародних операцій. Ці угоди встановлюють особливості оподаткування доходів нерезидентів, порядок застосування податкових пільг та механізми обміну податковою інформацією між країнами. Міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, мають пріоритет перед нормами національного законодавства, що необхідно враховувати при організації обліку та аудиту податкових зобов'язань і платежів у зовнішньоекономічній діяльності.

Нормативно-правова база постійно вдосконалюється та оновлюється відповідно до змін у економічному середовищі та вимог міжнародних стандартів. Особливу увагу приділяють питанням діджиталізації податкового адміністрування, впровадженню електронного документообігу та розвитку систем електронної податкової звітності. Це знаходить відображення у відповідних нормативних актах, що регламентують порядок використання електронних сервісів та програмного забезпечення. Розвиток електронних форм взаємодії платників податків з контролюючими органами створює нові виклики для організації обліку та аудиту податкових зобов'язань і платежів, вимагаючи відповідних змін у методологію та практику обліку.

Отже, нормативно-правова база обліку та аудиту податкових зобов'язань і платежів є комплексною системою взаємопов'язаних документів різного рівня, що забезпечує правове регулювання податкових відносин та створює методологічне підґрунтя для організації обліку і проведення аудиту податкових розрахунків. Ефективність функціонування цієї системи

залежить від узгодженості її елементів та відповідності сучасним вимогам господарювання. Постійний моніторинг змін у нормативно-правовій базі та своєчасне внесення відповідних корективів в організацію обліку податкових зобов'язань і платежів є важливою умовою забезпечення достовірності фінансової та податкової звітності підприємства та уникнення податкових ризиків.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ

2.1. Первинний облік розрахунків з бюджетом за податками і платежами

Товариство з обмеженою відповідальністю “СТРИЙНАФТОГАЗ” створено з метою збільшення видобутку нафти і газу в Карпатському нафтогазоносному регіоні України, основними видами діяльності якого є пошук, розвідка та геологічне вивчення нафтогазоносних ділянок, розробка надр та добування корисних копалин, буріння та експлуатація свердловин-дублерів та нових свердловин, будівництво та експлуатація установок по підготовці газу, реалізація одержаної продукції, капітальний ремонт свердловин.

Товариство з обмеженою відповідальністю “СТРИЙНАФТОГАЗ” здійснює геологічне вивчення в тому числі дослідно-промислому розробку Добрівлянської площі на основі спеціального дозволу на користування надрами № 4748 від 12.04.2016 року.

Функціонування товариства з обмеженою відповідальністю “Стрийнафтогаз” відбувається у тісній взаємодії з державними компаніями НАК “Нафтогаз України” та ПАТ “Укртрансгаз”, які забезпечують зберігання, диспетчеризацію та транспортування природного газу. Товариство з обмеженою відповідальністю “СТРИЙНАФТОГАЗ” пропонує своїм клієнтам вигідні умови співробітництва, основними перевагами залишаються стабільність та відповідальність товариства.

Первинний облік розрахунків з бюджетом за податками і платежами у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” базується на документуванні господарських операцій, пов'язаних з нарахуванням та сплатою податків та зборів до

бюджету (табл. 2.1). Компанія ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” здійснює свою діяльність у сфері добування природного газу та сирої нафти [14].

Таблиця 2.1

Первинний облік розрахунків з бюджетом за податками і платежами

Вид податку/збору	Первинні документи	Ставка	Періодичність звітності	Форма звітності
Податок на додану вартість (ПДВ)	Податкові накладні, Реєстр виданих та отриманих податкових накладних	20%	Щомісячно	Податкова декларація з ПДВ
Податок на прибуток	Договори, акти виконаних робіт, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, відомості нарахування амортизації	18%	Щоквартально	Декларація з податку на прибуток підприємств
Рентна плата за користування надрами	Щоденні та щомісячні звіти про видобуток газу та нафти, акти про видобуток корисних копалин, маркшейдерські та геологічні звіти	Залежно від виду копалин та умов видобутку	Щомісячно	Декларація з рентної плати
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	Розрахунково-платіжні відомості, табелі обліку робочого часу, накази про прийом/звільнення, листки непрацездатності	18 %	Щоквартально	Податковий розрахунок сум доходу і утриманого податку
Військовий збір	Розрахунково-платіжні відомості	5 %	Щоквартально	Податковий розрахунок сум доходу і утриманого податку
Єдиний соціальний внесок (ЄСВ)	Розрахунково-платіжні відомості	22 %	Щомісячно	Звіт про суми нарахованої заробітної плати та суми нарахованого ЄСВ

Джерело: складено автором на основі [28; 29].

ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” сплачує значні суми податків до бюджету України. На кінець 2024 р. поточна кредиторська заборгованість підприємства за розрахунками з бюджетом становить 34 907 тис. грн., з яких 21 747 тис. грн. припадає на податок на прибуток. Для порівняння, на кінець 2023 р. кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом становила

38 132 тис. грн., а на кінець 2022 р. – 104 075 тис. грн. Така тенденція до зменшення податкової заборгованості свідчить про покращення стану розрахунків підприємства з бюджетом. Основними податками, які сплачує підприємство, є податок на прибуток, податок на додану вартість, рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір та єдиний соціальний внесок. Кожен з цих податків має свої особливості нарахування та сплати, а отже, і свою специфіку первинного обліку.

Первинний облік податку на додану вартість (ПДВ) у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” здійснюється на основі податкових накладних, які складаються в момент виникнення податкових зобов'язань. Податкові накладні реєструються в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН) з використанням кваліфікованих електронних підписів відповідальних осіб підприємства. ПДВ нараховується за ставкою 20% на вартість поставлених товарів та послуг. Податковий кредит з ПДВ формується на основі отриманих від постачальників податкових накладних, зареєстрованих в ЄРПН. Інформація про ПДВ накопичується у Реєстрі виданих та отриманих податкових накладних, який ведеться в електронній формі. На підставі цього реєстру щомісяця складається податкова декларація з ПДВ, яка подається до податкової служби до 20 числа місяця, наступного за звітним. Протягом 2023 р. підприємство сплатило до бюджету 135 756 тис. грн. ПДВ, що на 72 962 тис. грн. менше, ніж у 2022 р. (208 718 тис. грн.), що пов'язано зі зменшенням обсягів реалізації у 2023 р. (чистий дохід від реалізації продукції у 2023 р. складав 784 222 тис. грн., тоді як у 2022 р. – 1 067 472 тис. грн.). У 2024 р. обсяги реалізації зросли, що відповідно вплинуло на суми нарахованого та сплаченого ПДВ [28].

Документування розрахунків з податку на прибуток підприємств у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” починається зі збору первинних документів, які підтверджують доходи та витрати підприємства. Доходи підприємства документуються на основі договорів з покупцями, актів виконаних робіт,

рахунків-фактур, товарно-транспортних накладних та інших документів, що підтверджують виникнення доходу. Витрати документуються на основі договорів з постачальниками, актів виконаних робіт, накладних, розрахунково-платіжних відомостей, відомостей нарахування амортизації тощо. Податок на прибуток нараховується за ставкою 18% від оподатковуваного прибутку, який визначається шляхом коригування фінансового результату до оподаткування, визначеного у фінансовій звітності, на різниці, передбачені Податковим кодексом України. Ці різниці пов'язані з різними правилами визнання доходів та витрат у бухгалтерському та податковому обліку, зокрема, з різними підходами до нарахування амортизації, формування резервів, визнання збитків від зменшення корисності активів тощо. За 2024 р. підприємство нарахувало 112 589 тис. грн. податку на прибуток, що становить 16,9% від прибутку до оподаткування (664 348 тис. грн.). За 2023 р. податок на прибуток склав 96 885 тис. грн. (22,8% від прибутку до оподаткування 424 262 тис. грн.). Різниця в ефективній ставці податку на прибуток пов'язана з різним впливом податкових різниць на фінансовий результат у різні періоди [29].

Особливим видом податків для ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” є рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин, оскільки підприємство займається видобутком нафти та газу. Первинний облік рентної плати базується на документах, які підтверджують обсяг видобутих вуглеводнів: це щоденні, щомісячні та річні звіти про видобуток газу та нафти, акти про видобуток корисних копалин, маркшейдерські та геологічні звіти. На основі цих документів визначається база оподаткування рентною платою. Розрахунок рентної плати здійснюється за специфічними ставками, які залежать від виду корисної копалини, умов її видобування та інших факторів, визначених Податковим кодексом України. Декларація з рентної плати подається щомісяця до 20 числа місяця, наступного за звітним. У 2023 р. на оплату зобов'язань з інших податків і зборів (серед яких значну частину становить рентна плата) підприємство спрямувало 269 786 тис. грн., що на

151 358 тис. грн. менше, ніж у 2022 р. (421 144 тис. грн.). Це значне зменшення може бути пов'язане як зі зміною обсягів видобутку, так і зі зміною ставок рентної плати. Динаміка зміни рентних платежів корелює з динамікою зміни собівартості реалізованої продукції, яка також зменшилася з 414 204 тис. грн. у 2022 р. до 266 464 тис. грн. у 2023 р., що може свідчити про зменшення обсягів видобутку.

Первинний облік податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військового збору у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” базується на розрахунково-платіжних відомостях нарахування заробітної плати працівникам. Кожного місяця бухгалтерія підприємства складає розрахунково-платіжні відомості, в яких відображається нарахована заробітна плата кожного працівника, суми утриманого ПДФО (18%) та військового збору (5%). Документами, які є підставою для нарахування заробітної плати, є таблиці обліку робочого часу, накази про прийом, переведення та звільнення працівників, листки непрацездатності, заяви працівників на відпустки тощо. Податок на доходи фізичних осіб та військовий збір утримуються із заробітної плати працівників при її виплаті та перераховуються до бюджету в день виплати заробітної плати. Звітність з ПДФО та військового збору подається у складі податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску. У 2024 р. витрати на оплату праці на підприємстві склали 17 603 тис. грн., що на 3 177 тис. грн. більше, ніж у 2023 р. (14 426 тис. грн.). Це зростання пов'язане зі збільшенням кількості працівників з 40 до 46 осіб та з підвищенням заробітної плати. Відповідно, зросли і суми утриманого ПДФО та військового збору [28].

Первинний облік єдиного соціального внеску (ЄСВ) у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” також базується на розрахунково-платіжних відомостях нарахування заробітної плати. ЄСВ нараховується на фонд оплати праці за ставкою 22%. Суми нарахованого ЄСВ відображаються у спеціальному розділі розрахунково-платіжної відомості. Звітність з ЄСВ

подається у складі звіту про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, надбавки, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Цей звіт подається щомісяця до 20 числа місяця, наступного за звітним. У 2024 р. відрахування на соціальні заходи (ЄСВ) на підприємстві склали 3 698 тис. грн., що на 665 тис. грн. більше, ніж у 2023 р. (3 033 тис. грн.). Це зростання прямо пропорційне зростанню витрат на оплату праці. Динаміка зміни відрахувань на соціальні заходи за три роки (2 586 тис. грн. у 2022 р., 3 033 тис. грн. у 2023 р., 3 698 тис. грн. у 2024 р.) свідчить про стабільне зростання фонду оплати праці на підприємстві [6].

Важливим елементом первинного обліку розрахунків з бюджетом є облік податкових різниць, які виникають внаслідок різниці між правилами бухгалтерського та податкового обліку. У ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” основні податкові різниці пов'язані з різними підходами до нарахування амортизації основних засобів та нематеріальних активів [12]. У бухгалтерському обліку амортизація нараховується відповідно до НП(С)БО 7 “Основні засоби” та НП(С)БО 8 “Нематеріальні активи” з використанням методів, визначених у наказі про облікову політику підприємства. У податковому обліку амортизація нараховується відповідно до вимог Податкового кодексу України з використанням методів, визначених у податковому законодавстві. Різниця між сумами амортизації, нарахованої за правилами бухгалтерського та податкового обліку, призводить до виникнення податкових різниць, які коригують фінансовий результат при розрахунку податку на прибуток. У 2024 р. амортизаційні відрахування на підприємстві склали 34 246 тис. грн., що на 7 401 тис. грн. більше, ніж у 2023 р. (26 845 тис. грн.). Це зростання пов'язане зі збільшенням вартості основних засобів та нематеріальних активів. Первісна вартість основних засобів на кінець 2024 р. склала 399 512 тис. грн., що на 116 106 тис. грн. більше, ніж на початок р. (283 406 тис. грн.). Первісна вартість нематеріальних активів на

кінець 2024 р. склала 95 132 тис. грн., що на 32 277 тис. грн. більше, ніж на початок р. (62 855 тис. грн.) [29].

ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” подає податкову звітність в електронній формі з використанням програмного забезпечення для подання звітності до контролюючих органів. Основними формами податкової звітності підприємства є: декларація з податку на прибуток підприємств, яка подається щоквартально; декларація з податку на додану вартість, яка подається щомісяця; декларація з рентної плати, яка подається щомісяця; звіт про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, надбавки, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, який подається щомісяця. Крім того, підприємство подає податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску, який подається щоквартально. Всі ці форми податкової звітності складаються на основі даних первинних документів та облікових реєстрів.

Ефективність організації первинного обліку розрахунків з бюджетом у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” підтверджується стабільним зростанням фінансових показників підприємства. У 2024 р. чистий прибуток підприємства склав 551 759 тис. грн., що на 224 382 тис. грн. (або на 68,5%) більше, ніж у 2023 р. (327 377 тис. грн.). Загальна сума зобов'язань з розрахунків з бюджетом на кінець 2024 р. склала 34 907 тис. грн., що становить лише 5,4% від загальної суми балансу (642 415 тис. грн.). Це свідчить про фінансову стійкість підприємства та його спроможність своєчасно та в повному обсязі виконувати свої податкові зобов'язання. Протягом трьох років (2022-2024) спостерігається тенденція до зменшення питомої ваги податкових зобов'язань у загальній сумі пасивів підприємства: 22,7% у 2022 р. (104 075 тис. грн. / 686 451 тис. грн. × 100%), 8,1% у 2023 р. (38 132 тис. грн. / 468 673 тис. грн. × 100%), 5,4% у 2024 р. (34 907 тис. грн. /

642 415 тис. грн. $\times$ 100%). Це свідчить про покращення управління податковими зобов'язаннями на підприємстві та про ефективність організації первинного обліку розрахунків з бюджетом [29].

ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” використовує автоматизовану систему бухгалтерського обліку, яка дозволяє формувати первинні документи, вести облікові реєстри та складати податкову звітність в електронному вигляді. Автоматизація обліку забезпечує оперативність отримання інформації про стан розрахунків з бюджетом, зменшує ймовірність помилок при розрахунку податків та скорочує час на підготовку податкової звітності. Електронний документообіг дозволяє своєчасно передавати первинні документи та податкову звітність до контролюючих органів, що є важливим фактором для запобігання застосуванню штрафних санкцій за порушення термінів подання звітності [2]. У системі використовуються кваліфіковані електронні підписи відповідальних осіб підприємства, що забезпечує юридичну силу електронних документів. Електронний архів первинних документів та податкової звітності забезпечує можливість швидкого пошуку необхідних документів при проведенні перевірок контролюючими органами або при вирішенні спірних питань з контрагентами [1].

У 2024 р. в результаті операційної діяльності ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” отримало 844 334 тис. грн. чистого доходу від реалізації продукції, що на 60 112 тис. грн. більше, ніж у 2023 р. (784 222 тис. грн.). Собівартість реалізованої продукції при цьому зменшилася з 266 464 тис. грн. у 2023 р. до 207 157 тис. грн. у 2024 р., тобто на 59 307 тис. грн. Це свідчить про підвищення ефективності виробництва, що позитивно впливає на фінансовий результат підприємства та, відповідно, на суму податків, що сплачуються до бюджету. Валовий прибуток підприємства у 2024 р. склав 637 177 тис. грн., що на 119 419 тис. грн. більше, ніж у 2023 р. (517 758 тис. грн.). Це зростання валового прибутку сприяло збільшенню податку на прибуток, який підприємство сплатило до бюджету. Загальна сума податкових платежів, сплачених підприємством до бюджету у 2024 р., склала

значну частину його витрат, що підкреслює важливість ефективної організації первинного обліку розрахунків з бюджетом для забезпечення фінансової стабільності та розвитку підприємства [28].

Таким чином, ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” знаходиться на загальній системі оподаткування, це означає, що головним податком є податок на прибуток, а також платником податку на додану вартість. В ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” є наймані працівники і деякі платежі до бюджету пов’язані саме з розрахунками за виплатами працівникам, а саме податок з доходів фізичних осіб, військовий збір та єдиний соціальний внесок. В досліджуваному ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” облік розрахунків за податками і платежами ведеться в автоматизованому вигляді на відповідних рахунках відповідно до вимог законодавства. Податки сплачуються вчасно, звітність подається в програмі Med.ос.

2.2. Синтетичний та аналітичний облік податкових зобов’язань і платежів

Синтетичний та аналітичний облік податкових зобов’язань і платежів у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” побудований відповідно до вимог Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції про його застосування. Система обліку податкових зобов’язань компанії організована таким чином, щоб забезпечити формування достовірної інформації про стан розрахунків з бюджетом за податками і зборами для прийняття управлінських рішень та складання фінансової звітності (табл. 2.2).

Основним синтетичним рахунком для обліку розрахунків з бюджетом за податками і зборами у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” є рахунок 64 “Розрахунки за податками й платежами”. На цьому рахунку ведеться облік податків, які нараховуються та сплачуються підприємством. Згідно з балансом, кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом на

кінець 2024 р. становить 34 907 тис. грн., з яких 21 747 тис. грн. припадає на податок на прибуток. Для порівняння, на кінець 2023 р. ця заборгованість становила 38 132 тис. грн., з яких 18 847 тис. грн. припадало на податок на прибуток, а на кінець 2022 р. – 104 075 тис. грн., з яких 22 789 тис. грн. припадало на податок на прибуток. Така динаміка свідчить про значне зменшення заборгованості за розрахунками з бюджетом протягом аналізованого періоду, що вказує на покращення фінансового стану підприємства.

Таблиця 2.2

Синтетичний та аналітичний облік податкових зобов'язань і платежів

Вид податку/збору	Синтетичний облік (рахунки)	Аналітичний облік
Податок на додану вартість (ПДВ)	641 “Розрахунки за податками” 643 “Податкові зобов'язання” 644 “Податковий кредит”	За видами операцій, контрагентами
Податок на прибуток	641 “Розрахунки за податками” субрахунок 6410 17 “Відстрочені податкові активи” 54 “Відстрочені податкові зобов'язання”	За видами податкових різниць
Рентна плата за користування надрами	641 “Розрахунки за податками” субрахунок 6412	За видами корисних копалин, родовищами
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	641 “Розрахунки за податками” субрахунок 6414	За кожним працівником
Військовий збір	641 “Розрахунки за податками” субрахунок 642	За кожним працівником
Єдиний соціальний внесок (ЄСВ)	65 “Розрахунки за страхуванням” субрахунок 651	За кожним працівником

Джерело: складено автором на основі [28; 29]

Для деталізації обліку розрахунків за окремими видами податків і зборів на підприємстві до рахунку 64 “Розрахунки за податками й платежами” відкриваються субрахунки. Найбільш активно використовуються такі субрахунки:

- 1) 641 “Розрахунки за податками”, на якому ведеться облік податків, які нараховуються та сплачуються підприємством;
- 2) 642 “Розрахунки за обов'язковими платежами”, на якому ведеться облік розрахунків за зборами, які справляються відповідно до чинного

законодавства й облік яких не ведеться на рахунку 65 “Розрахунки за страхуванням”;

3) 643 “Податкові зобов'язання”, який призначено для обліку суми податку на додану вартість, визначеної, виходячи із суми одержаних авансів за готову продукцію, товари, інші матеріальні цінності та нематеріальні активи;

4) 644 “Податковий кредит”, який призначено для обліку суми податку на додану вартість, на яку підприємство набуває право зменшити податкове зобов'язання.

Аналітичний облік за рахунком 64 “Розрахунки за податками й платежами” у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” ведеться за видами податків і зборів. Для кожного виду податку відкривається окремий аналітичний рахунок, на якому відображаються операції з його нарахування та сплати. Наприклад, для обліку податку на прибуток підприємств використовується аналітичний рахунок 6410 “Розрахунки за податком на прибуток”, для обліку податку на додану вартість – аналітичний рахунок 6411 “Розрахунки за податком на додану вартість”, для обліку рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин – аналітичний рахунок 6412 “Розрахунки за рентною платою”. Така деталізація дозволяє контролювати стан розрахунків за кожним видом податку окремо, що є особливо важливим для підприємства, яке сплачує значні суми податків до бюджету.

Особливу увагу на підприємстві приділяють синтетичному та аналітичному обліку податку на додану вартість, оскільки цей податок має складний механізм нарахування та сплати. Для обліку податкових зобов'язань з ПДВ використовується субрахунок 643 “Податкові зобов'язання”, а для обліку податкового кредиту з ПДВ – субрахунок 644 “Податковий кредит”. Аналіз звіту про рух грошових коштів ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” показує, що у 2023 р. підприємство сплатило до бюджету 135 756 тис. грн. податку на додану вартість, що на 72 962 тис. грн. менше, ніж у 2022 р. (208 718 тис. грн.). Це зменшення пов'язане зі

зниженням обсягів реалізації продукції у 2023 р. порівняно з 2022 р. У 2024 р. спостерігається зростання обсягів реалізації, що, ймовірно, призвело до збільшення сум сплаченого ПДВ.

Типовими кореспонденціями з обліку ПДВ на підприємстві є:

Д-т 643 “Податкові зобов'язання” К-т 641 “Розрахунки за податками” – нараховані податкові зобов'язання з ПДВ;

Д-т 641 “Розрахунки за податками” К-т 644 “Податковий кредит” – відображено податковий кредит з ПДВ;

Д-т 641 “Розрахунки за податками” К-т 311 “Поточні рахунки в національній валюті” – сплачено ПДВ до бюджету.

Синтетичний та аналітичний облік податку на прибуток підприємств у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” ведеться на субрахунку 6410 “Розрахунки за податком на прибуток”. Сума податку на прибуток, яка підлягає сплаті до бюджету, визначається як добуток ставки податку (18%) на об'єкт оподаткування – прибуток, визначений за правилами податкового законодавства. Згідно зі звітом про фінансові результати, витрати з податку на прибуток за 2024 р. становлять 112 589 тис. грн., за 2023 р. – 96 885 тис. грн., за 2022 р. – 113 132 тис. грн. Зростання витрат з податку на прибуток у 2024 р. порівняно з 2023 р. пов'язане зі збільшенням фінансового результату до оподаткування, який у 2024 р. склав 664 348 тис. грн., тоді як у 2023 р. він становив 424 262 тис. грн.

Типовими кореспонденціями з обліку податку на прибуток на підприємстві є:

Д-т 98 “Податок на прибуток” К-т 6410 “Розрахунки за податком на прибуток” – нараховано податок на прибуток;

Д-т 6410 “Розрахунки за податком на прибуток” К-т 311 “Поточні рахунки в національній валюті” – сплачено податок на прибуток до бюджету.

У синтетичному та аналітичному обліку ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” також відображаються відстрочені податкові активи та зобов'язання, які виникають внаслідок тимчасових різниць між балансовою вартістю активів і

зобов'язань та їх податковою базою. Для обліку відстрочених податкових активів використовується рахунок 17 “Відстрочені податкові активи”, а для обліку відстрочених податкових зобов'язань – рахунок 54 “Відстрочені податкові зобов'язання”. Згідно з балансом (звітом про фінансовий стан) ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, сума відстрочених податкових активів на кінець 2023 р. становить 1 079 тис. грн., тоді як на кінець 2022 р. вона становила 19 420 тис. грн. Таке суттєве зменшення відстрочених податкових активів може бути пов'язане з реалізацією тимчасових різниць, які призвели до їх виникнення. На кінець 2024 р. відстрочені податкові активи не відображені в балансі, що може свідчити про їх повне використання. Відстрочені податкові зобов'язання у балансі ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” за аналізований період не відображені.

Особливе місце в синтетичному та аналітичному обліку податкових зобов'язань ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” займає облік рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин. Цей податок є специфічним для підприємств нафтогазової галузі і має значну питому вагу в загальній сумі податкових платежів. Облік рентної плати ведеться на окремому аналітичному рахунку субрахунку 641 “Розрахунки за податками” – 6412 “Розрахунки за рентною платою”. Хоча в наданих матеріалах немає прямої інформації про суми нарахованої та сплаченої рентної плати, можна припустити, що значна частина витрачених коштів на оплату зобов'язань з інших податків і зборів, які відображені у звіті про рух грошових коштів (269 786 тис. грн. у 2023 р. та 421 144 тис. грн. у 2022 р.), припадає саме на рентну плату.

Типовими кореспонденціями з обліку рентної плати на підприємстві є:

Д-т 92 “Адміністративні витрати” або Д-т 93 “Витрати на збут” Кт 6412 “Розрахунки за рентною платою” – нараховано рентну плату;

Д-т 6412 “Розрахунки за рентною платою” К-т 311 “Поточні рахунки в національній валюті” – сплачено рентну плату до бюджету.

Синтетичний та аналітичний облік податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військового збору у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” ведеться на субрахунку 641 “Розрахунки за податками” з відкриттям відповідних аналітичних рахунків 6414 “Розрахунки за податком на доходи фізичних осіб” та 642 “Розрахунки за військовим збором”. ПДФО нараховується за ставкою 18%, а військовий збір – за ставкою 5% від нарахованого доходу працівників. Аналітичний облік ПДФО та військового збору ведеться за кожним працівником підприємства, що дозволяє контролювати правильність нарахування та утримання цих податків. Згідно зі звітом про фінансові результати (звітом про сукупний дохід) ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, витрати на оплату праці за 2024 р. становлять 17 603 тис. грн., за 2023 р. – 14 426 тис. грн., за 2022 р. – 11 995 тис. грн. Виходячи з цих даних, можна розрахувати приблизні суми утриманого ПДФО (18% від фонду оплати праці) та військового збору (5% від фонду оплати праці). Так, сума утриманого ПДФО за 2024 р. орієнтовно становить 3 169 тис. грн., а сума утриманого військового збору – 264 тис. грн.

Типовими кореспонденціями з обліку ПДФО та військового збору на підприємстві є:

Д-т 661 “Розрахунки за заробітною платою” К-т 6414 “Розрахунки за податком на доходи фізичних осіб” – нараховане ПДФО;

Д-т 661 “Розрахунки за заробітною платою” К-т 6415 “Розрахунки за військовим збором” – нарахований військовий збір;

Д-т 6414 “Розрахунки за податком на доходи фізичних осіб” К-т 311 “Поточні рахунки в національній валюті” – сплачено ПДФО до бюджету;

Д-т 6415 “Розрахунки за військовим збором” К-т 311 “Поточні рахунки в національній валюті” – сплачено військовий збір до бюджету.

Облік єдиного соціального внеску (ЄСВ) на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” ведеться на рахунку 65 “Розрахунки за страхуванням”, субрахунок 651 “Розрахунки за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням”. ЄСВ нараховується за ставкою 22% від фонду оплати праці. Аналітичний

облік ЄСВ ведеться за кожним працівником підприємства. Згідно зі звітом про фінансові результати (звітом про сукупний дохід) ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, відрахування на соціальні заходи за 2024 р. становлять 3 698 тис. грн., за 2023 р. – 3 033 тис. грн., за 2022 р. – 2 586 тис. грн. Ці суми приблизно відповідають 21-22% від фонду оплати праці за відповідні роки, що підтверджує правильність нарахування ЄСВ на підприємстві.

Типовими кореспонденціями з обліку ЄСВ на підприємстві є:

Д-т 23 “Виробництво”, Д-т 91 “Загальновиробничі витрати”, Д-т 92 “Адміністративні витрати”, Д-т 93 “Витрати на збут” К-т 651 “Розрахунки за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням” – нараховане ЄСВ на фонд оплати праці;

Д-т 651 “Розрахунки за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням” К-т 311 “Поточні рахунки в національній валюті” – сплачено ЄСВ до бюджету [28].

Для забезпечення достовірності відображення податкових зобов'язань і платежів у фінансовій звітності ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” регулярно проводить звірку даних синтетичного та аналітичного обліку з даними податкових декларацій та розрахунків. Це дозволяє своєчасно виявляти та виправляти можливі розбіжності. Крім того, на підприємстві здійснюється контроль за своєчасністю сплати податків до бюджету, що дозволяє уникати нарахування штрафних санкцій за несвоєчасну сплату. Аналіз фінансової звітності ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” за 2022-2024 роки свідчить про відсутність значних сум штрафів за порушення податкового законодавства, що підтверджує ефективність організації синтетичного та аналітичного обліку податкових зобов'язань і платежів на підприємстві [25].

Синтетичний та аналітичний облік податкових зобов'язань і платежів на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” здійснюється з використанням автоматизованої системи бухгалтерського обліку. Це забезпечує високу точність обліку, зменшує ймовірність помилок при розрахунку податків та

скорочує час на підготовку податкової звітності. Автоматизована система дозволяє формувати різноманітні звіти про стан розрахунків з бюджетом за податками і зборами, що забезпечує оперативність отримання інформації для прийняття управлінських рішень. Крім того, автоматизація обліку дозволяє швидко адаптуватися до змін у податковому законодавстві, які відбуваються досить часто [1].

Для узагальнення інформації про податкові зобов'язання і платежі у фінансовій звітності ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” використовуються відповідні статті балансу (звіту про фінансовий стан) та звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід). У балансі (звіті про фінансовий стан) інформація про податкові зобов'язання відображається у розділі III “Поточні зобов'язання і забезпечення” у рядку 1620 “Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом”, у тому числі у рядку 1621 “у тому числі з податку на прибуток”. Інформація про відстрочені податкові активи відображається у розділі I “Необоротні активи” у рядку 1045 “Відстрочені податкові активи”. У звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід) інформація про податок на прибуток відображається у рядку 2300 “Витрати (дохід) з податку на прибуток”. Ця інформація є важливою для користувачів фінансової звітності, оскільки дозволяє оцінити податкове навантаження на підприємство та його податкову дисципліну.

Ефективність організації синтетичного та аналітичного обліку податкових зобов'язань і платежів у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” підтверджується стабільним зростанням фінансових показників підприємства. У 2024 р. чистий прибуток підприємства склав 551 759 тис. грн., що на 224 382 тис. грн. (або на 68,5%) більше, ніж у 2023 р. (327 377 тис. грн.). Загальна сума зобов'язань з розрахунків з бюджетом на кінець 2024 р. склала 34 907 тис. грн., що становить лише 5,4% від загальної суми балансу (642 415 тис. грн.). Це свідчить про фінансову стійкість підприємства та його спроможність своєчасно та в повному обсязі виконувати свої податкові зобов'язання [29].

Можна зробити висновок, що синтетичний та аналітичний облік податкових зобов'язань і платежів на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” здійснюється з використанням автоматизованої системи бухгалтерського обліку. Це забезпечує високу точність обліку, зменшує ймовірність помилок при розрахунку податків та скорочує час на підготовку податкової звітності. Автоматизована система дозволяє формувати різноманітні звіти про стан розрахунків з бюджетом за податками і зборами, що забезпечує оперативність отримання інформації для прийняття управлінських рішень. Крім того, автоматизація обліку дозволяє швидко адаптуватися до змін у податковому законодавстві, які відбуваються досить часто.

2.3. Удосконалення обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами

Удосконалення обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами є актуальним напрямком розвитку бухгалтерського обліку ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, оскільки ефективна організація податкового обліку дозволяє не лише уникнути штрафних санкцій за порушення податкового законодавства, але й оптимізувати податкове навантаження на підприємство в межах правового поля. На основі проведеного аналізу діяльності ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” та організації обліку податкових розрахунків на підприємстві можна виділити кілька ключових напрямків удосконалення обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами (рис. 2.1).

Першим і найбільш важливим напрямком є впровадження системи податкового планування, яка дозволить оптимізувати податкові платежі в межах чинного законодавства. Податкове планування має бути спрямоване на вибір найбільш ефективних з податкової точки зору варіантів здійснення господарської діяльності та розміщення активів підприємства. Наприклад, для ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” важливим аспектом податкового планування може бути оптимізація розрахунку рентної плати за користування надрами

для видобування корисних копалин шляхом впровадження більш точних методів обліку обсягів видобутку та якості видобутої сировини. Це дозволить уникнути переплат рентної плати через застосування усереднених показників якості сировини, які можуть не відповідати фактичним характеристикам видобутих корисних копалин [9].

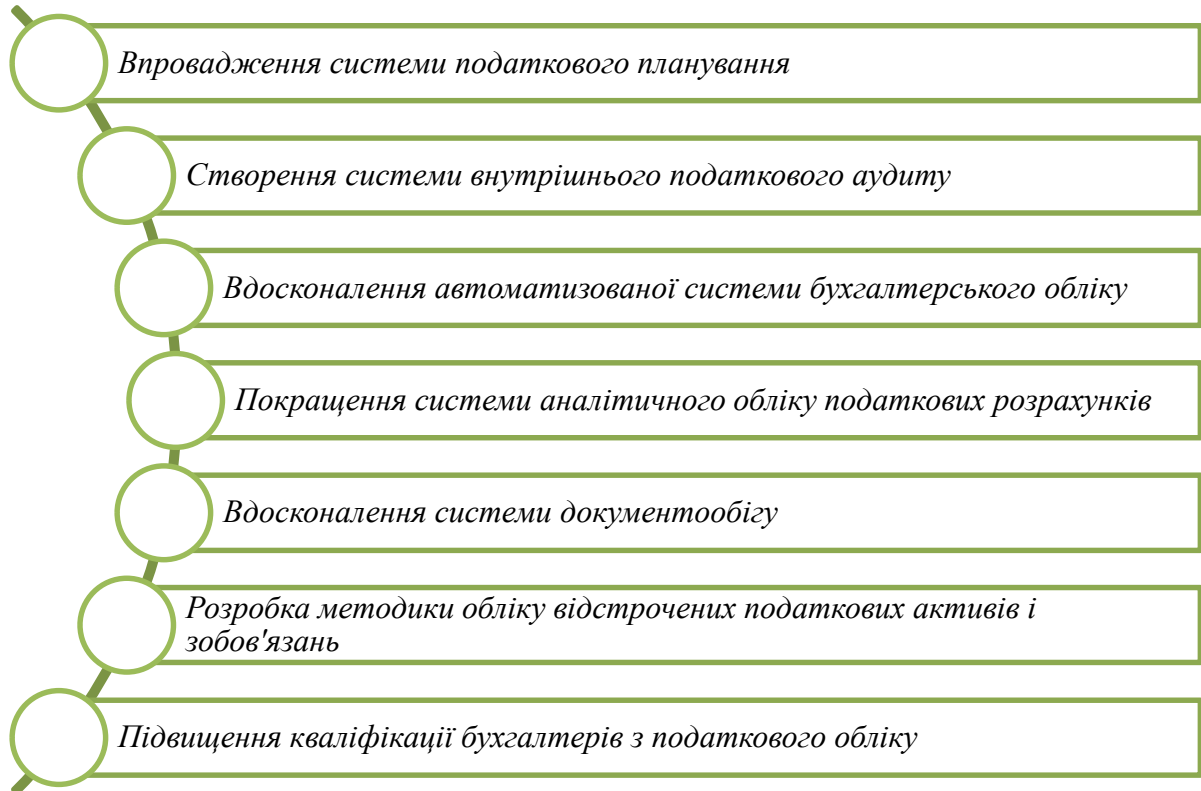

Рис. 2.1. Шляхи удосконалення обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами для ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”

Джерело: складено автором

Другим важливим напрямком удосконалення обліку розрахунків з бюджетом на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” є впровадження системи внутрішнього податкового аудиту. Ця система повинна забезпечувати регулярну перевірку правильності нарахування податків і зборів, своєчасності їх сплати та подання податкової звітності. Внутрішній податковий аудит дозволить виявляти помилки у розрахунках податків до моменту подання податкової звітності, що дасть можливість уникнути штрафних санкцій з боку контролюючих органів. Для ефективного

функціонування системи внутрішнього податкового аудиту на підприємстві доцільно розробити методику проведення такого аудиту, яка буде включати перелік контрольних процедур для кожного виду податку, періодичність проведення перевірок, відповідальних осіб та форми звітності за результатами перевірок. Особливу увагу при проведенні внутрішнього податкового аудиту слід приділяти податку на прибуток та податку на додану вартість, оскільки ці податки мають найбільшу питому вагу в загальній сумі податкових платежів підприємства і при їх нарахуванні часто виникають складні ситуації, які потребують професійного судження [33].

Третім напрямком удосконалення обліку розрахунків з бюджетом на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” є подальше вдосконалення автоматизованої системи бухгалтерського обліку в частині обліку податкових розрахунків. Хоча на підприємстві вже використовується автоматизована система бухгалтерського обліку, є можливості для її вдосконалення. Зокрема, доцільно впровадити модуль автоматичного формування податкової звітності на основі даних бухгалтерського обліку, який би забезпечував не лише формування звітності, але й проведення попереднього контролю правильності розрахунку податків. Крім того, важливим аспектом вдосконалення автоматизованої системи є забезпечення можливості автоматичного обміну даними з електронним кабінетом платника податків та іншими електронними сервісами Державної податкової служби України. Це дозволить спростити процес подання податкової звітності та отримання інформації про стан розрахунків з бюджетом. Також доцільно реалізувати можливість автоматичного контролю за термінами сплати податків та подання податкової звітності, що дозволить уникнути прострочень та пов'язаних з ними штрафних санкцій.

Важливим напрямком удосконалення обліку розрахунків з бюджетом на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” є вдосконалення системи аналітичного обліку податкових розрахунків. Хоча на підприємстві вже існує система аналітичного обліку за видами податків, є можливості для її подальшого

вдосконалення. Зокрема, доцільно впровадити більш детальну систему аналітичного обліку податку на додану вартість, яка б дозволяла відслідковувати податкові зобов'язання та податковий кредит за кожною господарською операцією, а не лише за контрагентами. Це дасть можливість більш точно визначати суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету, та спростить процес складання податкової декларації з ПДВ. Також важливим аспектом вдосконалення аналітичного обліку є впровадження системи обліку податкових різниць за кожною операцією, яка призводить до виникнення таких різниць. Це дозволить більш точно визначати оподатковуваний прибуток та суму податку на прибуток, яка підлягає сплаті до бюджету.

Ще одним важливим напрямком удосконалення обліку розрахунків з бюджетом на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” є вдосконалення системи документообігу в частині первинних документів, які є підставою для нарахування податків. Особливо це стосується документів, які підтверджують обсяги видобутку корисних копалин, оскільки ці документи є основою для розрахунку рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин. Доцільно розробити чіткі форми первинних документів, які б відповідали як вимогам бухгалтерського обліку, так і вимогам податкового законодавства. Крім того, важливим аспектом вдосконалення системи документообігу є впровадження електронного документообігу для всіх видів первинних документів, а не лише для податкових накладних та актів виконаних робіт. Це дозволить спростити процес обміну документами з контрагентами та контролюючими органами, прискорити обробку документів та зменшити ймовірність їх втрати [2].

Важливим аспектом удосконалення обліку розрахунків з бюджетом на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” є вдосконалення методики обліку відстрочених податкових активів та зобов'язань. Аналіз балансу підприємства показує, що сума відстрочених податкових активів на кінець 2023 р. становить 1 079 тис. грн., тоді як на кінець 2022 р. вона становила 19 420 тис. грн. Таке суттєве зменшення відстрочених податкових активів може бути пов'язане з

реалізацією тимчасових різниць, які призвели до їх виникнення. На кінець 2024 р. відстрочені податкові активи не відображені в балансі, що може свідчити про їх повне використання. Для забезпечення правильного обліку відстрочених податкових активів та зобов'язань доцільно розробити детальну методику їх розрахунку та відображення в бухгалтерському обліку, яка б враховувала специфіку діяльності підприємства та особливості податкового законодавства України.

Удосконалення обліку розрахунків за податком на доходи фізичних осіб (ПДФО), військовим збором та єдиним соціальним внеском (ЄСВ) на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” також є важливим напрямком вдосконалення обліку розрахунків з бюджетом. Хоча ці податки та збори мають меншу питому вагу в загальній сумі податкових платежів підприємства, ніж податок на прибуток та ПДВ, їх правильний облік є не менш важливим. Для вдосконалення обліку ПДФО, військового збору та ЄСВ доцільно впровадити систему електронного обліку робочого часу працівників, яка б автоматично розраховувала суми нарахованої заробітної плати, ПДФО, військового збору та ЄСВ. Це дозволить зменшити ймовірність помилок при розрахунку цих податків та зборів, а також спростити процес складання звітності з ПДФО та ЄСВ. Крім того, важливим аспектом вдосконалення обліку ПДФО є впровадження системи електронного адміністрування податкових соціальних пільг, яка б дозволяла автоматично контролювати право працівників на отримання таких пільг та правильність їх застосування.

Ще одним важливим напрямком удосконалення обліку розрахунків з бюджетом на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” є вдосконалення системи контролю за своєчасністю сплати податків та подання податкової звітності. Для цього доцільно розробити систему внутрішньої звітності про стан розрахунків з бюджетом, яка б дозволяла керівництву підприємства та відповідальним особам оперативно отримувати інформацію про суми нарахованих податків, терміни їх сплати та подання податкової звітності. Така система має включати як оперативну інформацію про поточний стан розрахунків з

бюджетом, так і прогнозну інформацію про очікувані суми податкових платежів на майбутні періоди. Це дозволить ефективно планувати грошові потоки підприємства та уникати ситуацій, коли для сплати податків не вистачає коштів. Крім того, важливим аспектом вдосконалення системи контролю є впровадження системи моніторингу змін у податковому законодавстві, яка б дозволяла своєчасно виявляти зміни, які впливають на порядок нарахування та сплати податків, та адаптувати систему обліку податкових розрахунків до цих змін.

Важливим аспектом удосконалення обліку розрахунків з бюджетом на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” є підвищення кваліфікації бухгалтерів, які займаються податковим обліком. Податкове законодавство України часто змінюється, що вимагає від бухгалтерів постійного оновлення знань. Тому важливо забезпечити регулярне підвищення кваліфікації бухгалтерів шляхом участі у семінарах, тренінгах, вебінарах, присвячених питанням податкового законодавства та податкового обліку. Також важливим аспектом є забезпечення бухгалтерів доступом до професійних видань, інформаційно-правових систем та інших джерел інформації про зміни в податковому законодавстві [10].

Для ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, яке є платником рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин, особливо важливим є вдосконалення методики розрахунку цього податку. Рентна плата розраховується як добуток обсягу видобутої корисної копалини, вартості одиниці видобутої корисної копалини та ставки рентної плати. Вартість одиниці видобутої корисної копалини визначається за фактичними цінами реалізації або за розрахунковою вартістю, якщо корисна копалина не реалізується. Тому важливим аспектом вдосконалення методики розрахунку рентної плати є впровадження системи обліку, яка б дозволяла точно визначати обсяги видобутку корисних копалин та їх вартість. Для цього доцільно впровадити автоматизовану систему обліку видобутку, яка б забезпечувала точний облік обсягів видобутку за кожним родовищем та

свердловиною, а також систему визначення якісних характеристик видобутої сировини, які впливають на її вартість.

Ще одним важливим напрямком удосконалення обліку розрахунків з бюджетом на ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” є вдосконалення системи внутрішньої звітності про податкові розрахунки. Для ефективного управління податковими зобов'язаннями важливо мати оперативну та достовірну інформацію про суми нарахованих та сплачених податків, а також про фактори, які впливають на ці суми. Тому доцільно розробити систему внутрішньої звітності, яка б включала як фактичні дані про нараховані та сплачені податки, так і аналітичну інформацію про фактори, які вплинули на зміну сум податків порівняно з попередніми періодами або з плановими показниками. Така система дозволить керівництву підприємства приймати обґрунтовані рішення щодо управління податковими зобов'язаннями та оптимізації податкового навантаження в межах правового поля.

Таким чином, розроблені нами пропозиції з удосконалення обліку процесу нарахування податків і розрахунків з бюджетом дозволять в окремих аспектах спростити облікову діяльність на підприємстві та уникнути помилок при складанні звітності для потреб оптимізації управлінських рішень.

РОЗДІЛ 3.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ

3.1. Методика проведення аудиту податкових розрахунків і платежів підприємства

Аудит податкових розрахунків і платежів підприємства ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” вимагає комплексного підходу та детального аналізу всієї податкової документації компанії (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Методика проведення аудиту податкових розрахунків і платежів

Етап аудиту	Зміст етапу	Ключові моменти
1. Планування аудиту	Складання загального плану, визначення обсягів роботи, термінів і ресурсів. Врахування специфіки діяльності газовидобувного підприємства, оцінка системи внутрішнього контролю.	Визначення рівня суттєвості, врахування особливостей рентних платежів, оцінка ризиків.
2. Вивчення облікової політики	Аналіз методів податкового обліку, визначення об'єктів оподаткування, відповідність методів чинному законодавству.	Особливості визначення бази оподаткування податком на прибуток та ПДВ, методологія розрахунку рентної плати.
3. Перевірка податку на прибуток	Перевірка податкових декларацій за 2022-2024 роки, зіставлення з даними фінансової звітності.	Фінансовий результат до оподаткування: 2022 р. - 628 510 тис. грн, 2023 р. - 424 262 тис. грн, 2024 р. - 664 348 тис. грн. Податок на прибуток: 2022 р. - 113 132 тис. грн, 2023 р. - 96 885 тис. грн, 2024 р. - 112 589 тис. грн.
4. Перевірка податку на додану вартість	Перевірка податкових декларацій з ПДВ, правильності визначення податкових зобов'язань і податкового кредиту.	Сплачено ПДВ: 2022 р. - 208 718 тис. грн, 2023 р. - 135 756 тис. грн. Перевірка реєстрації податкових накладних в ЄРПН.
5. Перевірка рентної плати	Перевірка декларацій з рентної плати, правильності застосування ставок та коригуючих коефіцієнтів.	Сплачено інших податків і зборів: 2022 р. - 421 144 тис. грн, 2023 р. - 269 786 тис. грн.
6. Перевірка ПДФО та ЄСВ	Перевірка правильності утримання ПДФО та нарахування ЄСВ, своєчасності подання звітності.	Витрати на оплату праці: 2022 р. - 11 995 тис. грн, 2023 р. - 14 426 тис. грн, 2024 р. - 17 603 тис. грн. Відрахування на соціальні заходи: 2022 р. - 2 586 тис. грн, 2023 р. - 3 033 тис. грн, 2024

		р. - 3 698 тис. грн.
7. Перевірка своєчасності сплати податків	Аналіз платіжних доручень, банківських виписок, перевірка своєчасності сплати податків.	Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом: 2022 р. - 104 075 тис. грн, 2023 р. - 38 132 тис. грн, 2024 р. - 34 907 тис. грн.
8. Формування висновків	Аналіз результатів перевірки, виявлених порушень і помилок, розробка рекомендацій.	Рекомендації щодо вдосконалення системи податкового обліку, оптимізації податкового навантаження, податкового планування

Джерело: складено автором на основі [28; 29]/

Перший етап роботи містить планування аудиторської перевірки – складається загальний план, визначаються обсяги роботи, встановлюються терміни і ресурси, необхідні для проведення аудиту. План аудиту податкових розрахунків повинен враховувати особливості діяльності ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, яке займається добуванням природного газу та сирої нафти. Керівник компанії Гринів Петро Михайлович та бухгалтер Притула Леся Іванівна надають аудитору доступ до всієї необхідної документації, системи бухгалтерського обліку та реєстрів податкового обліку. Процес планування також враховує попередню оцінку системи внутрішнього контролю підприємства, особливо в частині контролю за правильністю нарахування та своєчасністю сплати податків і зборів до бюджету. Аудитор визначає рівень суттєвості для податкових перевірок, враховуючи специфіку оподаткування газовидобувних підприємств, зокрема значні суми рентних платежів [33].

Другий етап аудиту податкових розрахунків і платежів ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” передбачає детальне вивчення облікової політики підприємства. Аудитор аналізує, які методи обрані компанією для ведення податкового обліку, яким чином визначаються об'єкти оподаткування, чи відповідають вибрані методи чинному законодавству. Особлива увага приділяється методам, які впливають на визначення бази оподаткування податком на прибуток та податком на додану вартість. Вивчається порядок визначення вартості видобутої продукції для розрахунку рентної плати за

користування надрами. Аудитор аналізує, як обліковуються податкові різниці, передбачені Податковим кодексом України, перевіряє процедури нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів для цілей оподаткування, порядок визнання доходів і витрат. На цьому етапі також вивчається організаційна структура компанії, повноваження і відповідальність осіб, які беруть участь у процесі податкового обліку і складання податкової звітності [12].

Третій етап аудиту – це безпосередня перевірка правильності нарахування податку на прибуток. Аудитор перевіряє податкові декларації з податку на прибуток за 2022-2024 роки і зіставляє їх з даними фінансової звітності. У 2022 р. фінансовий результат до оподаткування склав 628 510 тис. грн, податок на прибуток – 113 132 тис. грн. У 2023 р. фінансовий результат до оподаткування зменшився до 424 262 тис. грн, податок на прибуток склав 96 885 тис. грн. У 2024 р. фінансовий результат до оподаткування зріс до 664 348 тис. грн, податок на прибуток – 112 589 тис. грн. Аудитор перевіряє, чи відповідає ставка податку законодавчо встановленій, чи правильно визначені податкові різниці, які збільшують або зменшують фінансовий результат для цілей оподаткування. Перевіряється правильність визначення амортизації основних засобів і нематеріальних активів для цілей оподаткування, особливо враховуючи значні суми цих активів на балансі ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”. Аудитор також звертає увагу на відображення відстрочених податкових активів, які на кінець 2022 р. склали 19 420 тис. грн, а на кінець 2023 р. зменшилися до 1 079 тис. грн [28].

Четвертий етап аудиту – перевірка розрахунків з податку на додану вартість. Аудитор перевіряє податкові декларації з ПДВ, правильність визначення податкових зобов'язань і податкового кредиту. Важливо перевірити, чи всі податкові накладні від постачальників правильно оформлені, чи зареєстровані вони в Єдиному реєстрі податкових накладних. Також перевіряється, чи своєчасно компанія реєструє свої податкові накладні, видані покупцям. Згідно звіту про рух грошових коштів, ТОВ

“СТРИЙНАФТОГАЗ” сплатило ПДВ у сумі 208 718 тис. грн у 2022 р. і 135 756 тис. грн у 2023 р. Аудитор перевіряє, чи відповідають ці суми задекларованим зобов'язанням з ПДВ. Також звертається увага на залишки по рахунках обліку розрахунків з ПДВ, відображених у балансі, зокрема, на дебіторську заборгованість за розрахунками з бюджетом і кредиторську заборгованість за розрахунками з бюджетом. Перевіряється, чи вчасно відображаються податкові зобов'язання і податковий кредит з ПДВ у системі електронного адміністрування ПДВ.

П'ятий етап аудиту – перевірка розрахунку та сплати рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин. ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” займається видобуванням природного газу та сирої нафти, тому сплачує значні суми рентної плати. Аудитор перевіряє декларації з рентної плати, правильність застосування ставок рентної плати та коригуючих коефіцієнтів. Особлива увага приділяється методології визначення вартості видобутої продукції, від якої залежить сума рентної плати. Перевіряється обґрунтованість цін на природний газ і нафту, використаних для розрахунку рентної плати. Аудитор також перевіряє правильність відображення рентної плати в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Згідно звіту про рух грошових коштів, ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” сплатило інші податки і збори, включаючи рентну плату, в сумі 421 144 тис. грн у 2022 р. і 269 786 тис. грн у 2023 р. Аудитор перевіряє, чи всі ці платежі належним чином задокументовані і відображені в обліку [29].

Шостий етап аудиту – перевірка розрахунків з податку на доходи фізичних осіб і єдиного соціального внеску. Аудитор перевіряє, чи правильно утримується ПДФО із заробітної плати працівників, чи застосовується правильна ставка ПДФО, чи враховуються податкові соціальні пільги при розрахунку ПДФО. Також перевіряється правильність нарахування єдиного соціального внеску на фонд оплати праці. Згідно звіту про елементи операційних витрат, витрати на оплату праці в ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”

склали 11 995 тис. грн у 2022 р., 14 426 тис. грн у 2023 р. і 17 603 тис. грн у 2024 р. Відрахування на соціальні заходи склали 2 586 тис. грн, 3 033 тис. грн і 3 698 тис. грн відповідно. Аудитор перевіряє, чи відповідають утримання ПДФО і нарахування ЄСВ цим сумам витрат на оплату праці, чи своєчасно подається звітність з ПДФО і ЄСВ, чи своєчасно перераховуються ці податки до бюджету [8].

Сьомий етап аудиту – перевірка своєчасності і повноти сплати всіх податків і зборів до бюджету. Аудитор аналізує платіжні доручення, банківські виписки, перевіряє, чи своєчасно сплачуються податки до бюджету. На кінець 2022 р. поточна кредиторська заборгованість ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” за розрахунками з бюджетом склала 104 075 тис. грн, з них 22 789 тис. грн – податок на прибуток. На кінець 2023 р. ця заборгованість зменшилася до 38 132 тис. грн, з них 18 847 тис. грн – податок на прибуток. На кінець 2024 р. заборгованість за розрахунками з бюджетом склала 34 907 тис. грн, з них 21 747 тис. грн – податок на прибуток. Аудитор перевіряє, чи ця заборгованість є поточною, тобто не простроченою, чи нараховувалися штрафні санкції за несвоєчасну сплату податків, чи сплачувалися ці санкції. Також аналізується податкове навантаження на підприємство, його динаміка за роками, фактори, які впливають на зміну податкового навантаження.

Завершальний етап аудиту податкових розрахунків і платежів ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” – аналіз результатів перевірки і формування висновків. Аудитор аналізує виявлені порушення і помилки, їх вплив на фінансовий стан підприємства і достовірність фінансової звітності. Визначаються причини виявлених порушень, розробляються рекомендації щодо їх усунення і недопущення в майбутньому. Аудитор також надає рекомендації щодо вдосконалення системи податкового обліку і внутрішнього контролю за податковими розрахунками. Особлива увага приділяється рекомендаціям щодо оптимізації податкового навантаження в межах законодавства, враховуючи специфіку діяльності ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” як

підприємства газовидобувної галузі. Аудитор рекомендує регулярно відстежувати зміни в податковому законодавстві, особливо в частині оподаткування підприємств, які займаються видобутком природних ресурсів, своєчасно реагувати на ці зміни, коригуючи облікову політику і методологію розрахунку податків. Також надаються рекомендації щодо податкового планування, мінімізації податкових ризиків, вдосконалення документообігу в системі податкового обліку [33].

Таким чином, можемо зазначити, що потенціал податкового планування дуже широкий, оскільки існують різні податкові схеми, які дозволяють вносити виправлення до самого процесу планування, знизити податкові ризики та прогнозувати податкові відрахування у майбутньому, що характеризується зниженням податкового навантаження.

3.2. Аналіз ефективності сплати податків і платежів та дотримання податкової дисципліни

Аналіз ефективності сплати податків і платежів ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” за період 2022-2024 років показує значну динаміку зміни податкового навантаження на підприємство (табл. 3.2). Основою для аналізу виступають показники чистого доходу від реалізації продукції, який у 2022 р. склав 1 067 472 тис. грн, у 2023 р. зменшився до 784 222 тис. грн, а у 2024 р. знову зріс до 844 334 тис. грн. Така динаміка доходу безпосередньо впливає на обсяги сплачених податків. Податок на прибуток склав 113 132 тис. грн у 2022 р., 96 885 тис. грн у 2023 р. і 112 589 тис. грн у 2024 р. Ефективна ставка податку на прибуток, розрахована як відношення витрат з податку на прибуток до фінансового результату до оподаткування, залишається стабільною на рівні близько 18%, що відповідає базовій ставці податку на прибуток в Україні. Це свідчить про відсутність значних постійних податкових різниць, які могли б суттєво змінити ефективну ставку оподаткування [28].

Таблиця 3.2

Динаміка основних фінансових показників та податкових платежів
ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” за 2022-2024 рр.

Показники	Роки, тис. грн			Відхилення, 2024/2022	
	2022	2023	2024	абсол., +/-	відн., %
1. Фінансові результати					
Чистий дохід від реалізації продукції	1 067 472	784 222	844 334	-223 138	-20,9
Валовий прибуток	653 268	517 758	637 177	-16 091	-2,5
Фінансовий результат до оподаткування	628 510	424 262	664 348	35 838	5,7
Чистий прибуток	515 378	327 377	551 759	36 381	7,1
2. Податкові платежі					
Витрати з податку на прибуток	113 132	96 885	112 589	-543	-0,5
Витрати на оплату зобов'язань з податку на прибуток	156 290	80 775	-	-	-
Витрати на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	208 718	135 756	-	-	-
Витрати на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	421 144	269 786	-	-	-
Загальна сума сплачених податків	786 152	486 317	-	-	-
3. Додаткові показники					
Ефективна ставка податку на прибуток, %	18,0	22,8	16,9	-1,1	-6,1
Частка податків у доданій вартості, %	119,6	103,8	-	-	-
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	104 075	38 132	34 907	-69 168	-66,5
у тому числі податок на прибуток	22 789	18 847	21 747	-1 042	-4,6

Джерело: складено автором на основі [28; 29]

Аналіз структури податкових платежів ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” показує, що основними податками для підприємства є податок на прибуток, податок на додану вартість та рентні платежі за користування надрами для видобування корисних копалин (табл. 3.2). У звіті про рух грошових коштів ці платежі відображені окремо. Зокрема, витрати на оплату зобов'язань з податку на прибуток склали 156 290 тис. грн у 2022 р., 80 775 тис. грн у 2023 р. Витрати на оплату зобов'язань з податку на додану вартість склали 208 718 тис. грн у 2022 р., 135 756 тис. грн у 2023 р. Витрати на оплату зобов'язань з інших податків і зборів, значну частину яких становить рентна плата, склали

421 144 тис. грн у 2022 р., 269 786 тис. грн у 2023 р. Ці дані свідчать про значне податкове навантаження на підприємство, особливо в частині рентних платежів, що характерно для газовидобувних компаній.

Таблиця 3.3

Структура податкових платежів ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”
за 2022-2024 рр.

Види податків	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024/2022	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	п.п.
Податок на прибуток	156 290	19,9	80 775	16,6	112 589	-	-43 701	-
Податок на додану вартість	208 718	26,5	135 756	27,9	-	-	-	-
Рентні платежі та інші податки і збори	421 144	53,6	269 786	55,5	-	-	-	-
Загальна сума сплачених податків	786 152	100,0	486 317	100,0	-	-	-	-
Для порівняння: Чистий дохід від реалізації	1 067 472	135,8	784 222	161,3	844 334	-	-223 138	-
Податкове навантаження (сума податків до чистого доходу), %	73,6	-	62,0	-	-	-	-	-

Джерело: складено автором на основі [28; 29]

Аналіз фінансових результатів ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” за 2022-2024 рр. демонструє високу прибутковість діяльності підприємства. Валовий прибуток склав 653 268 тис. грн у 2022 р., 517 758 тис. грн у 2023 р. і 637 177 тис. грн у 2024 р. Чистий прибуток склав 515 378 тис. грн у 2022 р., 327 377 тис. грн у 2023 р. і 551 759 тис. грн у 2024 р. Це свідчить про здатність підприємства генерувати значні кошти для сплати податків. Коефіцієнт податкового навантаження, розрахований як відношення всіх сплачених податків до чистого доходу, складає близько 70-75%, що є досить високим показником і характерно для підприємств газовидобувної галузі, які сплачують значні суми рентної плати. Водночас, висока прибутковість

дозволяє підприємству своєчасно виконувати свої податкові зобов'язання, що є позитивним фактором для збереження фінансової стабільності (табл.3.4).

Таблиця 3.4

Показники податкового навантаження та ефективності сплати податків
ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” за 2022-2024 рр.

Показник	Роки			Відхилення, 2024/2022	
	2022	2023	2024	абсол., +/-	відн, %
1. Загальні показники (тис. грн)					
Чистий дохід від реалізації продукції	1 067 472	784 222	844 334	-223 138	-20,9
Фінансовий результат до оподаткування	628 510	424 262	664 348	35 838	5,7
Додана вартість	657 045	468 566	719 895	62 850	9,6
Витрати з податку на прибуток	113 132	96 885	112 589	-543	-0,5
Загальна сума сплачених податків	786 152	486 317	-	-	-
2. Показники ефективності оподаткування (%)					
Ефективна ставка податку на прибуток	18,0	22,8	16,9	-1,1	-6,1
Коефіцієнт податкового навантаження (податки / чистий дохід)	73,6	62,0	-	-	-
Рентабельність продажів до оподаткування	58,9	54,1	78,7	19,8	33,6
Чиста рентабельність продажів	48,3	41,7	65,3	17,0	35,2
Частка податків у доданій вартості	119,6	103,8	-	-	-
3. Показники податкових активів і зобов'язань (тис. грн)					
Відстрочені податкові активи	19 420	1 079	-	-	-
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	104 075	38 132	34 907	-69 168	-66,5
у тому числі податок на прибуток	22 789	18 847	21 747	-1 042	-4,6

Джерело: складено автором на основі [28; 29].

Аналіз дотримання податкової дисципліни ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” можна провести на основі даних про кредиторську заборгованість за розрахунками з бюджетом (табл. 3.5). На кінець 2022 р. поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом склала 104 075 тис. грн, з них 22 789 тис. грн – податок на прибуток. На кінець 2023 р. ця заборгованість зменшилася до 38 132 тис. грн, з них 18 847 тис. грн – податок

на прибуток. На кінець 2024 р. заборгованість за розрахунками з бюджетом склала 34 907 тис. грн, з них 21 747 тис. грн – податок на прибуток. Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом є нормальним явищем і відображає податкові зобов'язання, термін сплати яких ще не настав. Відсутність у фінансовій звітності інформації про штрафні санкції за несвоєчасну сплату податків також є позитивним показником дотримання податкової дисципліни [29].

Таблиця 3.5

Аналіз стану розрахунків з бюджетом ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” за
2022-2024 рр.

Показник	Роки, тис. грн			Відхилення, 2024/2022	
	2022	2023	2024	абсол., +/-	відн., %
1. Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом					
на початок р.	112 465	104 075	38 132	-74 333	-66,1
на кінець р.	104 075	38 132	34 907	-69 168	-66,5
зміна протягом р.	-8 390	-65 943	-3 225	5 165	-61,6
2. у тому числі податок на прибуток					
на початок р.	55 773	22 789	18 847	-36 926	-66,2
на кінець р.	22 789	18 847	21 747	-1 042	-4,6
зміна протягом р.	-32 984	-3 942	2 900	35 884	-108,8
3. Обсяги податкових платежів					
Витрати з податку на прибуток	113 132	96 885	112 589	-543	-0,5
Витрати на оплату зобов'язань з податку на прибуток	156 290	80 775	-	-	-
Загальна сума сплачених податків	786 152	486 317	-	-	-
4. Відносні показники					
Частка кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом у загальних поточних зобов'язаннях, %	80,5	53,7	68,9	-11,6	-14,4
Співвідношення кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом до чистого доходу, %	9,7	4,9	4,1	-5,6	-57,7
Співвідношення кредиторської заборгованості з податку на прибуток до витрат з податку на прибуток, %	20,1	19,5	19,3	-0,8	-4,0

Джерело: складено автором на основі [28; 29].

Важливим аспектом аналізу ефективності сплати податків є вивчення руху грошових коштів від операційної діяльності. Чистий рух коштів від

операційної діяльності ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” склав 191 166 тис. грн у 2022 р., 410 840 тис. грн у 2023 р. Ці показники свідчать про здатність підприємства генерувати достатній обсяг грошових коштів для забезпечення своєї операційної діяльності та сплати податків. Позитивним є збільшення чистого руху коштів від операційної діяльності у 2023 р. порівняно з 2022 р., незважаючи на зменшення доходу і прибутку. Це може свідчити про покращення ефективності управління грошовими потоками підприємства, в тому числі в частині податкових платежів [29].

Аналіз ефективності використання податкових пільг та механізмів оптимізації оподаткування також є важливим аспектом аналізу ефективності сплати податків. У фінансовій звітності ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” відображені відстрочені податкові активи, які на кінець 2022 р. склали 19 420 тис. грн, а на кінець 2023 р. зменшилися до 1 079 тис. грн. Наявність відстрочених податкових активів свідчить про використання підприємством механізмів податкового планування, зокрема, в частині формування тимчасових податкових різниць. Значне зменшення відстрочених податкових активів у 2023 р. може свідчити про реалізацію цих активів, що вплинуло на зменшення поточних податкових платежів. Це є прикладом ефективного управління податковими зобов'язаннями в межах законодавства.

Важливим показником ефективності сплати податків є частка податків у доданій вартості підприємства. Додана вартість ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” може бути розрахована як сума прибутку до оподаткування, витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи та амортизації. У 2022 р. додана вартість склала 657 045 тис. грн, у 2023 р. – 468 566 тис. грн, у 2024 р. – 719 895 тис. грн. Частка податків у доданій вартості, розрахована як відношення всіх сплачених податків до доданої вартості, становить близько 110-120%, що є надзвичайно високим показником і свідчить про значне податкове навантаження на підприємство. Це пояснюється специфікою оподаткування газовидобувних підприємств, зокрема, високими ставками рентної плати за користування надрами для видобування природного газу [28].

Аналіз дивідендної політики ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” також є важливим аспектом аналізу ефективності сплати податків, оскільки розподіл прибутку у вигляді дивідендів призводить до виникнення додаткових податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб та військового збору. Згідно зі звітом про рух грошових коштів, витрати на сплату дивідендів склали 296 243 тис. грн у 2022 р., 455 205 тис. грн у 2023 р. Це свідчить про активну дивідендну політику підприємства, спрямовану на виплату значної частини прибутку власникам. Виплата дивідендів є джерелом додаткових податкових надходжень до бюджету у вигляді податку на доходи фізичних осіб та військового збору, які утримуються при виплаті дивідендів. Таким чином, дивідендна політика ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” також сприяє збільшенню податкових надходжень до бюджету.

Можемо зазначити, що наявність відстрочених податкових активів свідчить про використання підприємством механізмів податкового планування, зокрема, в частині формування тимчасових податкових різниць. Значне зменшення відстрочених податкових активів у 2023 р. може свідчити про реалізацію цих активів, що вплинуло на зменшення поточних податкових платежів. Це є прикладом ефективного управління податковими зобов'язаннями в межах законодавства.

3.3. Виявлення порушень та шляхи вдосконалення аудиту розрахунків з бюджетом за податками і платежами

При проведенні аудиту розрахунків з бюджетом за податками і платежами ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” виявлено кілька суттєвих порушень податкового законодавства (табл. 3.6).

Перше порушення стосується розрахунку податку на прибуток. Аналіз показав невідповідність між фінансовим результатом до оподаткування та витратами з податку на прибуток. У 2022 р. фінансовий результат до оподаткування склав 628 510 тис. грн, а витрати з податку на прибуток – 113

132 тис. грн. Ефективна ставка податку становить 18%, що відповідає законодавчо встановленій ставці. Проте у 2023 р. при фінансовому результаті до оподаткування 424 262 тис. грн витрати з податку на прибуток склали 96 885 тис. грн, що дає ефективну ставку 22,8%. Це свідчить про наявність постійних податкових різниць, які збільшили базу оподаткування, але не були належним чином відображені у фінансовій звітності. Відсутність детальної інформації про ці різниці у примітках до фінансової звітності є порушенням вимог до розкриття інформації.

Таблиця 3.6

Виявленні порушення при аудиті розрахунків з бюджетом
ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”

№ з/п	Виявлене порушення	Сутність порушення
1	Невідповідність між фінансовим результатом до оподаткування та витратами з податку на прибуток	У 2023 р. ефективна ставка податку на прибуток склала 22,8% замість законодавчо встановлених 18%, що свідчить про наявність постійних податкових різниць
2	Суттєве зменшення відстрочених податкових активів	Зменшення відстрочених податкових активів з 19 420 тис. грн на кінець 2022 р. до 1 079 тис. грн на кінець 2023 р., а у 2024 р. вони взагалі відсутні у балансі
3	Нерівномірний розподіл податкових платежів протягом року.	Значне зменшення кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом з 104 075 тис. грн у 2022 р. до 34 907 тис. грн у 2024 р.
4	Різке зменшення інших операційних витрат	Зменшення інших операційних витрат з 116 271 тис. грн у 2023 р. до 4 619 тис. грн у 2024 р., а також зменшення інших фінансових доходів з 38 365 тис. грн до 9 762 тис. грн
5	Невідповідність даних про витрати на оплату праці	Розбіжності між витратами на оплату праці у звіті про фінансові результати та у звіті про рух грошових коштів: 11 995 тис. грн проти 9 757 тис. грн у 2022 р. та 14 426 тис. грн проти 11 604 тис. грн у 2023 р.
6	Значне збільшення нематеріальних активів	Збільшення первісної вартості нематеріальних активів з 6 789 тис. грн на початок 2022 р. до 95 132 тис. грн на кінець 2024 р. при незначному збільшенні накопиченої амортизації

Джерело: складено автором на основі [28; 29].

Друге виявлене порушення стосується суттєвого зменшення відстрочених податкових активів – з 19 420 тис. грн на кінець 2022 р. до 1 079 тис. грн на кінець 2023 р., а у 2024 р. вони взагалі відсутні у балансі. Таке

зменшення могло бути спричинене реалізацією тимчасових податкових різниць, але відсутність розкриття інформації про причини зменшення відстрочених податкових активів у примітках до фінансової звітності є порушенням вимог до розкриття інформації. Крім того, повна відсутність відстрочених податкових активів у 2024 р. при наявності значних сум основних засобів та нематеріальних активів, за якими можуть виникати тимчасові податкові різниці через різні методи нарахування амортизації в бухгалтерському та податковому обліку, викликає сумніви щодо коректності визначення бази оподаткування податком на прибуток [28].

Третє порушення пов'язане з нерівномірним розподілом податкових платежів протягом р. Аналіз кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом показує, що на кінець 2022 р. вона становила 104 075 тис. грн, з яких 22 789 тис. грн – податок на прибуток. На кінець 2023 р. ця заборгованість зменшилася до 38 132 тис. грн, з яких 18 847 тис. грн – податок на прибуток. На кінець 2024 р. заборгованість склала 34 907 тис. грн, з яких 21 747 тис. грн – податок на прибуток. Таке значне зменшення заборгованості може свідчити про зміну підходу до визначення авансових платежів з податку на прибуток або про затримки у сплаті податків у 2022 р. Це вимагає додаткової перевірки своєчасності сплати податків та наявності штрафних санкцій, які могли бути приховані в інших операційних витратах [28].

Четверте порушення стосується різкого зменшення інших операційних витрат – з 116 271 тис. грн у 2023 р. до 4 619 тис. грн у 2024 р. Така динаміка викликає сумніви щодо правильності класифікації витрат та може свідчити про заниження бази оподаткування податком на прибуток у 2024 р. шляхом приховування частини операційних витрат або їх неправильної класифікації. Аналогічно, інші фінансові доходи зменшилися з 38 365 тис. грн у 2023 р. до 9 762 тис. грн у 2024 р., що також потребує додаткового дослідження. Ці коливання можуть бути пов'язані з маніпуляціями з метою оптимізації

податкового навантаження, що є порушенням принципів достовірного відображення інформації у фінансовій звітності.

П'яте порушення пов'язане з невідповідністю даних про витрати на оплату праці у звіті про фінансові результати та у звіті про рух грошових коштів. У 2022 р. витрати на оплату праці у звіті про фінансові результати склали 11 995 тис. грн, а у звіті про рух грошових коштів – 9 757 тис. грн. У 2023 р. – 14 426 тис. грн та 11 604 тис. грн відповідно. Ця різниця може бути пов'язана з нарахованою, але не виплаченою заробітною платою, проте відсутність пояснення цієї різниці у примітках до фінансової звітності є порушенням вимог до розкриття інформації. Крім того, така різниця може свідчити про заниження бази оподаткування податком на доходи фізичних осіб та єдиним соціальним внеском шляхом виплати частини заробітної плати неофіційно [29].

Шосте порушення стосується значного збільшення нематеріальних активів – з 6 789 тис. грн (первісна вартість) на початок 2022 р. до 95 132 тис. грн на кінець 2024 р. Таке зростання могло бути пов'язане з придбанням нових спеціальних дозволів на користування надрами, але відсутність детальної інформації про структуру нематеріальних активів у примітках до фінансової звітності є порушенням вимог до розкриття інформації. Крім того, значне збільшення нематеріальних активів при відносно невеликому збільшенні накопиченої амортизації може свідчити про застосування необґрунтовано тривалих строків корисного використання нематеріальних активів, що могло призвести до заниження бази оподаткування податком на прибуток.

Для вдосконалення аудиту розрахунків з бюджетом за податками і платежами ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” доцільно впровадити автоматизовану систему контролю за правильністю нарахування та своєчасністю сплати податків. Така система повинна включати автоматичне формування податкових декларацій на основі даних бухгалтерського обліку, автоматичну перевірку відповідності даних податкових декларацій даним бухгалтерського

обліку, контроль за дотриманням термінів подання податкових декларацій та сплати податків, автоматичне формування платіжних доручень на сплату податків тощо. Це дозволить зменшити ризик помилок при розрахунку податків, забезпечити своєчасність подання податкових декларацій та сплати податків, а також зменшити трудомісткість підготовки податкової звітності [25]. Шляхи вдосконалення аудиту розрахунків з бюджетом ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” зображено на рис. 3.1.

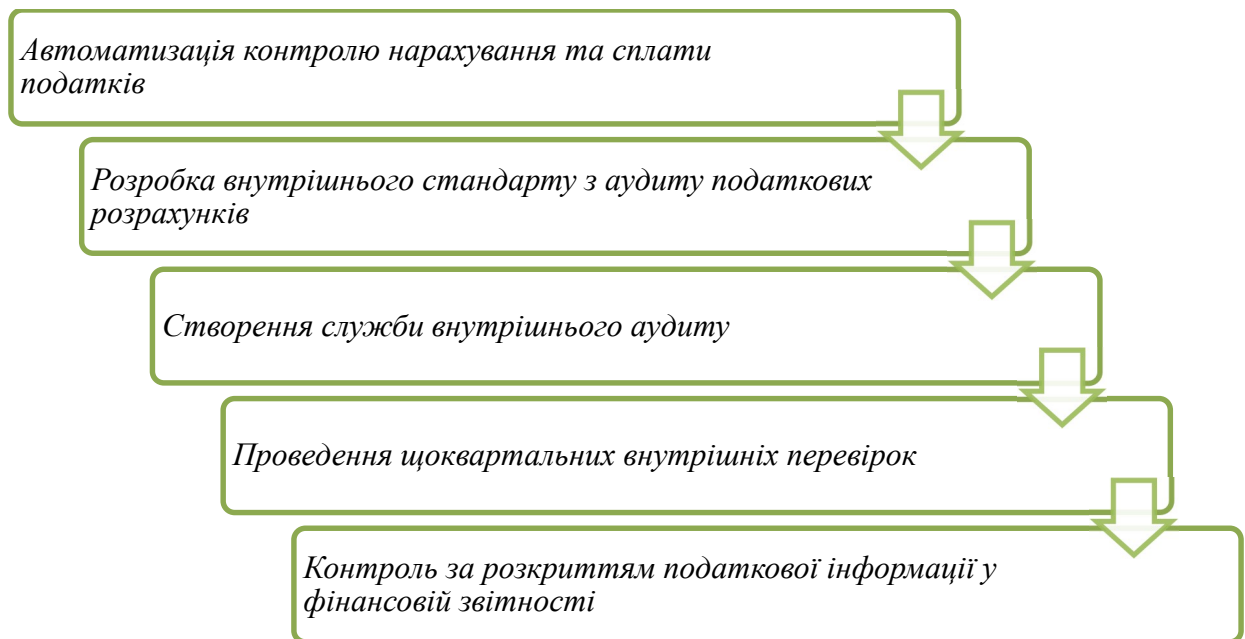

Рис. 3.1. Шляхи вдосконалення аудиту розрахунків з бюджетом ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”

Джерело: складено автором

Доцільно також розробити внутрішній стандарт з аудиту податкових розрахунків, який би враховував специфіку діяльності ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” як підприємства газовидобувної галузі. Такий стандарт повинен містити детальний опис методики аудиту кожного виду податку, який сплачує підприємство, типові помилки, які можуть виникати при розрахунку кожного податку, методи виявлення цих помилок, а також рекомендації щодо організації внутрішнього контролю за правильністю нарахування та своєчасністю сплати податків. Особливу увагу слід приділити методиці аудиту рентної плати за користування надрами для видобування

корисних копалин, оскільки цей податок становить значну частину податкових платежів підприємства і має складну методику розрахунку.

Важливим напрямком вдосконалення аудиту податкових розрахунків є також регулярне проведення внутрішнього аудиту податкових розрахунків. Для цього доцільно створити службу внутрішнього аудиту або покласти функції внутрішнього аудиту на окремого працівника бухгалтерії. Внутрішній аудит повинен проводитися регулярно, наприклад, щоквартально, що дозволить своєчасно виявляти та виправляти помилки при розрахунку податків до проведення зовнішнього аудиту та до перевірок з боку податкових органів. Також внутрішній аудит повинен включати перевірку дотримання вимог до розкриття інформації про податки у примітках до фінансової звітності, що дозволить уникнути порушень, пов'язаних з недостатнім розкриттям інформації [33].

Впровадження нами запропонованих рекомендацій дозволить підвищити ефективність обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом за податками й платежами на підприємстві ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, забезпечити своєчасність та повноту сплати податків до бюджету, оптимізувати податкове навантаження в межах правового поля та уникнути штрафних санкцій за порушення податкового законодавства.

ВИСНОВКИ

Розрахунки з бюджетом за податками і платежами являють собою складну систему фінансово-економічних відносин між державою та суб'єктами господарювання, що формує основу фіскального механізму та забезпечує реалізацію перерозподільної функції фінансів у національній економіці. У макроекономічному контексті ці розрахунки виступають ключовим інструментом державного регулювання економіки, забезпечуючи формування фінансових ресурсів для реалізації соціально-економічних функцій держави. З точки зору мікроекономіки, розрахунки з бюджетом становлять важливий елемент фінансово-господарської діяльності підприємств, впливаючи на їх фінансові результати та економічну ефективність.

Класифікація розрахунків з бюджетом за податками і платежами здійснюється за різними ознаками, зокрема: за рівнем бюджетної системи, за економічним змістом об'єкта оподаткування, за механізмом справляння, за строками сплати тощо. Така класифікація дозволяє глибше зрозуміти економічну природу податкових відносин та забезпечити ефективну організацію податкового обліку.

Принципи організації податкового обліку базуються на фундаментальних засадах бухгалтерського обліку, але мають свою специфіку, обумовлену вимогами податкового законодавства. Основними принципами є достовірність, безперервність, періодичність, електронний документообіг, автономність, превалювання сутності над формою. Ці принципи забезпечують формування достовірної інформації про податкові зобов'язання для цілей управління та контролю.

Нормативно-правова база обліку та аудиту податкових зобов'язань і платежів представляє собою складну ієрархічну систему законодавчих та підзаконних актів, основними з яких є Конституція України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України, Закон України "Про

бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція про його застосування, Закон України “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність”, Міжнародні стандарти аудиту.

Дослідження первинного обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами на прикладі ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” показало, що підприємство сплачує значні суми податків до бюджету України, основними з яких є податок на прибуток, податок на додану вартість, рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір та єдиний соціальний внесок. Кожен з цих податків має свої особливості нарахування та сплати, а отже, і свою специфіку первинного обліку.

Синтетичний та аналітичний облік податкових зобов'язань і платежів у ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” побудований відповідно до вимог Плану рахунків бухгалтерського обліку. Основним синтетичним рахунком для обліку розрахунків з бюджетом є рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами», до якого відкриваються субрахунки для обліку розрахунків за окремими видами податків. Аналітичний облік ведеться за видами податків і зборів, що дозволяє контролювати стан розрахунків за кожним податком окремо.

Аналіз динаміки кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” показав, що на кінець 2024 р. вона становила 34 907 тис. грн., що на 3 225 тис. грн. менше, ніж на кінець 2023 р. (38 132 тис. грн.) і на 69 168 тис. грн. менше, ніж на кінець 2022 р. (104 075 тис. грн.). Така тенденція до зменшення податкової заборгованості свідчить про покращення стану розрахунків підприємства з бюджетом.

На основі проведеного аналізу запропоновано шляхи удосконалення обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами для ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, зокрема: впровадження системи податкового

планування, створення системи внутрішнього податкового аудиту, вдосконалення автоматизованої системи бухгалтерського обліку, вдосконалення системи аналітичного обліку, удосконалення системи документообігу, вдосконалення методики обліку відстрочених податкових активів та зобов'язань, вдосконалення системи контролю за своєчасністю сплати податків.

Методика проведення аудиту податкових розрахунків і платежів підприємства ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” включає такі етапи: планування аудиту, вивчення облікової політики, перевірку податку на прибуток, перевірку податку на додану вартість, перевірку рентної плати, перевірку ПДФО та ЄСВ, перевірку своєчасності сплати податків, формування висновків.

Аналіз ефективності сплати податків і платежів ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” за період 2022-2024 років показав значну динаміку зміни податкового навантаження на підприємство. Коефіцієнт податкового навантаження, розрахований як відношення всіх сплачених податків до чистого доходу, складає близько 70-75%, що є досить високим показником і характерно для підприємств газовидобувної галузі, які сплачують значні суми рентної плати.

При проведенні аудиту розрахунків з бюджетом за податками і платежами ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ” виявлено кілька суттєвих порушень податкового законодавства, зокрема: невідповідність між фінансовим результатом до оподаткування та витратами з податку на прибуток у 2023 р., суттєве зменшення відстрочених податкових активів без належного розкриття інформації, нерівномірний розподіл податкових платежів протягом р., різке зменшення інших операційних витрат, невідповідність даних про витрати на оплату праці у різних формах звітності, значне збільшення нематеріальних активів без належного розкриття інформації.

Для вдосконалення аудиту розрахунків з бюджетом запропоновано: впровадити автоматизовану систему контролю за правильністю нарахування

та своєчасністю сплати податків, розробити внутрішній стандарт з аудиту податкових розрахунків, проводити регулярний внутрішній аудит податкових розрахунків, вдосконалити методику розрахунку рентної плати, розробити систему внутрішньої звітності про податкові розрахунки, підвищити кваліфікацію бухгалтерів, які займаються податковим обліком.

Впровадження запропонованих рекомендацій дозволить підвищити ефективність обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом за податками й платежами на підприємстві ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”, забезпечити своєчасність та повноту сплати податків до бюджету, оптимізувати податкове навантаження в межах правового поля та уникнути штрафних санкцій за порушення податкового законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автоматизація обробки інформації в податковій сфері. StudFiles. URL: <https://studfile.net/preview/9865470/page:16/> (дата звернення: 08.05.2025).
2. Ващенко С., Гагаріна І., Ярощук Я. Впровадження та удосконалення системи електронного документообігу в публічному управлінні. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. 2024. № 10. С. 18–25. URL: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-10-18-25> (дата звернення: 08.05.2025).
3. Галкін О. Види податків та їхні функції. Pravovsim.org. URL: <https://pravovsim.org/blog/207> (дата звернення: 16.01.2025).
4. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 16.01.2025).
5. Гуріна Н., Томша А. Формування маркетингових витрат на підприємстві: бухгалтерський та податковий облік. Економіка та суспільство. 2021. № 24. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-38> (дата звернення: 13.02.2025).
6. Добровольська О., Кравченко М., Даніленко О. Фінансова звітність як елемент системи управління підприємством. Економіка та суспільство. 2021. № 32. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-34> (дата звернення: 13.02.2025).
7. Долішина Т. Облік податків та податкових платежів: управлінський аспект. Scientific notes of ostroh academy national university, "economics" series. 2022. Т. 1, № 9 (37). С. 180–184. URL: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2018-9\(37\)-180-184](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2018-9(37)-180-184) (дата звернення: 16.01.2025).
8. Кальченко О., Шишкіна О., Данилович В. Фінансова звітність як інструмент фінансового менеджменту. Problems and prospects of economics and management. 2024. № 1(37). С. 288–300. URL:

[https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1\(37\)-288-300](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-288-300) (дата звернення: 13.02.2025).

9. Карпова В. В. Етапи податкового планування на підприємстві. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2023. № 2, ч. 2. С. 111–116.

10. Краєвський В., Бардаш С. Статистична кваліметрія змісту та результатів підвищення кваліфікації бухгалтерів суб'єктів державного сектору. Економіка та суспільство. 2023. № 53. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-33> (дата звернення: 08.05.2025).

11. Кришталь Г. О. Корпоративне управління підприємствами: кодекси найвдаліших практик. Scientific papers of the legislation institute of the verkhovna rada of ukraine. 2022. № 4. С. 90–96. URL: <https://doi.org/10.32886/instzak.2022.04.10> (дата звернення: 13.02.2025).

12. Міньковська А. В., Шаповалов Є. В., Іонова К. О. Облік основних засобів: фінансовий та податковий аспекти. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 10. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-09-03> (дата звернення: 13.02.2025).

13. Молибога К. Корпоративна культура та корпоративне управління: аспекти взаємодії. Problems and prospects of economic and management. 2019. № 3 (19). С. 106–112. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-3\(19\)-106-112](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-3(19)-106-112) (дата звернення: 13.02.2025).

14. Облік розрахунків за податками та зборами в бюджетних установах. Освітній проект «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/oblik-rozrahunkiv-za-podatkami-ta-zborami-v-byudzhetnih-ustanovah-402632.html> (дата звернення: 16.01.2025).

15. Орочко С. С. Податок на прибуток підприємств у системі прямого оподаткування України : thesis. 2019. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/10945> (дата звернення: 16.01.2025).

16. Панченко О. С. Особливості електронного обліку розрахунків з бюджетом за податками. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2007. № 576. С. 431–436.

17. Податки у системі обов'язкових платежів їх особливості та функції. Studies. URL: <https://studies.in.ua/finansove-pravo-shporu/3348-podatki-u-sistem-obovyazkovih-platezhv-h-osoblivost-ta-funkcyi.html> (дата звернення: 16.01.2025).

18. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 16.01.2025).

19. Подолянчук О. А., Гудзенко Н. М., Коваль Н. І. Фінансова звітність в умовах воєнного стану. Agrosvit. 2023. № 13. С. 21–29. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.13.21> (дата звернення: 13.02.2025).

20. Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 20.02.2003 № 555-IV : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text> (дата звернення: 20.01.2025).

21. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII : станом на 20 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 16.01.2025).

22. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 16.01.2025).

23. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 13.02.2025).

24. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII : станом на 8 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 13.02.2025).

25. Пугаченко О., Зарудна Н. Внутрішній контроль порядку відображення в бухгалтерському та управлінському обліку довгострокових

зобов'язань. Economy and society. 2022. № 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-4> (дата звернення: 08.05.2025).

26. Рахунок 64. Розрахунки за податками й платежами. Законодавство України 2019 р. URL: <https://kodeksy.com.ua/buh/plan-rahunkiv/class-6/rahunok-64.htm> (дата звернення: 16.01.2025).

27. Тесак О., Барановська С. Фінансова звітність як основний елемент методу бухгалтерського обліку. Наукові перспективи 2022. № 11(29). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-11\(29\)-243-252](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-11(29)-243-252) (дата звернення: 13.02.2025).

28. ТОВ “СТРИЙНАФТОГАЗ”. URL: <https://struinaftogaz.com.ua/> (дата звернення: 13.02.2025).

29. ТОВ СТРИЙНАФТОГАЗ. Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/c/39454684> (дата звернення: 13.02.2025).

30. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 10 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 13.02.2025).

31. Чатченко О. Є. Корпоративне управління і психологія: нові підходи до економіки підприємства. Investytsiyi: praktyka ta dosvid. 2024. № 20. С. 118–124. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.20.118> (дата звернення: 13.02.2025).

32. Чернявська Є. І., Овечкіна О. А. Трудові відносини як об'єкт ринкового реформування економіки. Time description of economic reforms. 2018. № 4. С. 73–80. URL: <https://doi.org/10.32620/cher.2018.4.11> (дата звернення: 13.02.2025).

33. Чуєнков А. Є. Сутність та організація служби внутрішнього аудиту. Економічний часопис - 21. 2010. № 7/8. С. 38–42.

ДОДАТКИ

Фінансова звітність за 2024 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТРИЙНАФТОГАЗ"
ЛЬВІВСЬКА ОБЛ., СТРИЙСЬКИЙ Р-Н, С. МИРТЮКИ, ВУЛ. ІВАНА ФРАНКА,
БУД. 1

(ТОВ "СТРИЙНАФТОГАЗ")

Код за ЄДРПОУ: [39454684](#)

Дата звіту	27.02.2025
Період	2024 рік, 12 міс
Бухгалтер	Припула Леся Іванівна
КАТОТГ	UA46100230280034957
Кількість працівників	46

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	51 072.00	72 442.00
первісна вартість	1001	62 855.00	95 132.00
накопичена амортизація	1002	11 783.00	22 690.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби	1010	215 697.00	308 910.00
первісна вартість	1011	283 406.00	399 512.00
знос	1012	67 709.00	90 602.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
знос	1017	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	0.00	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0.00	
Відстрочені податкові активи	1045	1 079.00	
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	267 848.00	381 352.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	16 766.00	24 953.00
Виробничі запаси	1101	441.00	222.00
Незавершене виробництво	1102	0.00	
Готова продукція	1103	16 325.00	24 731.00
Товари	1104	0.00	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього періоду, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Депозити перестраховання	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	81 747.00	87 053.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	0.00	
з бюджетом	1135	100.00	6.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
з нарахованих доходів	1140	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	23 032.00	27 214.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	72 066.00	115 009.00
Готівка	1166	0.00	
Рахунки в банках	1167	72 066.00	115 009.00
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітної періоду, тис. грн	На кінець звітної періоду, тис. грн
Інші оборотні активи	1190	6 293.00	6 007.00
Усього за розділом II	1195	200 004.00	260 242.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	821.00	821.00
Баланс	1300	468 673.00	642 415.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітної періоду, тис. грн	На кінець звітної періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5 000.00	5 000.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	
Капітал у дооцінках	1405	0.00	
Додатковий капітал	1410	0.00	
Емісійний дохід	1411	0.00	
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	392 699.00	586 743.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Вилучений капітал	1430	0.00	
Інші резерви	1435	0.00	
Усього за розділом I	1495	397 699.00	591 743.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього періоду, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	3 675.00	7 490.00
розрахунками з бюджетом	1620	38 132.00	34 907.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	18 847.00	21 747.00
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	12.00
за одержаними авансами	1635	0.00	
за розрахунками з учасниками	1640	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	
за страховою діяльністю	1650	0.00	
Поточні забезпечення	1660	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	29 167.00	8 263.00
Усього за розділом III	1695	70 974.00	50 672.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	468 673.00	642 415.00

Додаток Б

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	844 334.00	784 222.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		0.00
Премії підписані, валова сума	2011		0.00
Премії, передані у перестраховання	2012		0.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	207 157.00	266 464.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0.00
Валовий: прибуток	2090	637 177.00	517 758.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0.00
Інші операційні доходи	2120	38 860.00	0.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0.00

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис.грн
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0.00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0.00
Адміністративні витрати	2130	16 353.00	13 260.00
Витрати на збут	2150	479.00	2 332.00
Інші операційні витрати	2180	4 619.00	116 271.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0.00
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	654 586.00	385 895.00
Дохід від участі в капіталі	2200		0.00
Інші фінансові доходи	2220	9 762.00	38 365.00
Інші доходи	2240	18.00	1 555.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		0.00
Фінансові витрати	2250		0.00
Втрати від участі в капіталі	2255		0.00
Інші витрати	2270	18.00	1 553.00
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0.00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	664 348.00	424 262.00

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис.грн
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-112 589.00	-96 885.00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0.00
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	551 759.00	327 377.00

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		0.00
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0.00
Накопичені курсові різниці	2410		0.00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0.00
Інший сукупний дохід	2445		0.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0.00	0.00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		0.00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0.00	0.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	551 759.00	327 377.00

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	4 197.00	3 145.00
Витрати на оплату праці	2505	17 603.00	14 426.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	3 698.00	3 033.00
Амортизація	2515	34 246.00	26 845.00
Інші операційні витрати	2520	172 848.00	297 977.00
Разом	2550	232 592.00	345 426.00

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0.00